

Vlaams
Parlement

vergadering **C29**
zittingsjaar 2016-2017

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,
Energie en Dierenwelzijn

van 12 oktober 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het energiearmoedeprogramma – 169 (2016-2017)	3
VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het uitvallen van zonnepanelen bij te veel zon – 2669 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de maximale capaciteit van het distributienetwerk – 2729 (2015-2016)	8
VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de burenpremie of de premie voor wijkrenovatie – 2691 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de extra premie voor wijkrenovatie – 2733 (2015-2016)	13
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de samenwerking tussen Vlaanderen en Wallonië inzake hernieuwbare energie – 2731 (2015-2016)	19
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het spreidingsplan voor extra laadpunten voor elektrische wagens – 2732 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Willem-Frederik Schiltz aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over laadpalen voor elektrische voertuigen in elke gemeente – 2822 (2015-2016)	23
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de Vlaamse energievisie – 69 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het Vlaamse en federale energiepact – 126 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energievisie en het energiepact in Vlaanderen – 152 (2016-2017)	28

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyme aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het energiearmoedeprogramma – 169 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Bothuyme heeft het woord.

Robrecht Bothuyme (CD&V): Minister, vorig jaar is binnen de Vlaamse Regering het energiearmoedeprogramma afgesproken. In juni bracht mevrouw Taeldeman de sociale statistieken van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) nog ter sprake in deze commissie. Uit die cijfers bleek voor 2015 een licht positieve trend merkbaar ten opzichte van 2014, met bijvoorbeeld minder afnemers die in gebreke werden gesteld, met minder afbetalingsplannen die moesten worden opgemaakt, met minder klanten die gedropt werden door de energieleverancier, met een afname in de plaatsing van het aantal budgetmeters zowel voor aardgas als elektriciteit en met minder afsluitingen bij de lokale adviescommissie (LAC). Dat zijn hoopvolle cijfers, die misschien al een eerste resultaat zijn van de strijd tegen energiearmoede in Vlaanderen. De bedoeling van het energiearmoedeprogramma was om de strijd verder op te drijven. Dat die effectief moet worden opgedreven, blijkt nogmaals uit de Armoedebaarometer van 2016, gebaseerd op cijfers van 2014.

Het is voor iedereen duidelijk dat energiearmoede een niet te onderschatten probleem is. Ongeveer een op vijf gezinnen wordt met een vorm van armoede of energiearmoede geconfronteerd. Daarom keurde de Vlaamse Regering op 4 maart 2016 de conceptnota betreffende het energiearmoedeprogramma goed: een verzameling van 34 acties die tot doel hebben de energiearmoede te verminderen. Het energiearmoedeprogramma bestaat langs de ene kant uit maatregelen die tot doel hebben het energieverbruik te verminderen om op die manier de energiefactuur van de gezinnen te verlagen en te zorgen voor een structurele besparing op het gezinsbudget. Langs de andere kant zijn er maatregelen die erop gericht zijn de gezinnen in energiearmoede niet zonder energievoorzieningen te laten vallen zodat ze steeds in het minimaal nodige comfort kunnen voorzien.

Na goedkeuring ervan moesten nog heel wat acties uit het energiearmoedeprogramma geconcretiseerd worden. Daarvoor waren er heel wat gesprekken gepland met heel wat partners, onder andere Eandis, Infrax, de Federatie van de Belgische Elektriciteits- en Gasbedrijven (FEBEG) en het Vlaams Energieagentschap (VEA). Ook werd er overlegd met de sociale sector zoals met het Netwerk tegen Armoede, Samenlevingsopbouw en via de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG) en de OCMW's. Er is ongetwijfeld heel wat werk verzet.

Minister, kunt u een stand van zaken geven van de omzetting van de 34 acties uit het energiearmoedeprogramma? Wat is gerealiseerd en wat niet? Zal komende winter de minimale levering aardgas in elke gemeente worden aangeboden?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Bothuyme, net als u nam ik kennis van de negatieve evolutie in de Armoedebaarometer 2016 van de Decenniumdoelen 2017. Naast het feit dat meer dan 11 procent, zijnde meer dan een op tien, Vlamingen in armoede leeft, is ook de stijgende kinderarmoede zorgwekkend. Een kind op acht wordt in armoede geboren, ondanks het feit dat de bestrijding van kinderarmoede een van de speerpunten is in het lopende Vlaams Actieplan Armoedebestrijding.

Vanuit mijn bevoegdheid als minister van Energie hecht ik heel veel belang aan de strijd tegen energiearmoede. Er is ook voor het eerst een echt

energiearmoedeprogramma, dat op 4 maart 2016 door de Vlaamse Regering is goedgekeurd. We willen met 34 acties energiearmoede aan de bron aanpakken. Naast het optimaliseren van de bestaande bescherming van de Vlaamse kwetsbare verbruiker zet ik daarom ook sterk in op doelgroepgerichte maatregelen die het energieverbruik in de woningen van de kwetsbare gezinnen structureel verlagen.

Een aantal van de acties uit het energiearmoedeprogramma werden afgelopen zomer door de Vlaamse Regering definitief goedgekeurd. Zo is er eerst en vooral een verruiming vanaf dit najaar van de toepassingsperiode van de bijdrage die OCMW's kunnen toekennen voor een minimale levering aardgas via de budgetmeter van drie naar vijf maanden. Dat is vanaf november tot en met maart. Daarnaast is er vanaf januari 2017 een verhoging van de premie voor een condensatieketel voor beschermde afnemers van 800 naar 1800 euro. Er is ook de uitbreiding van de sociale dakisolatieprojecten naar projecten voor de plaatsing van hoogrendementsglas en spouwmuurisolatie. Er is ook een uitbreiding van de doelgroep voor scans en de zonet vermelde sociale energie-efficiënte maatregelen werden doorgevoerd. De grens voor het huurbedrag werd geïndexeerd ten opzichte van 2013. Dat zal voortaan ook jaarlijks gebeuren. Intussen werken we ook aan de aanpassing van de energielening.

In het wijzigingsbesluit stel ik drie wijzigingen voor. Ten eerste wordt het maximaal te ontlenen bedrag van 10.000 naar 15.000 euro gebracht. U bent daar een grote voorstander van. Ten tweede is er het behoud van 0 procent voor de prioritaire doelgroep en een uitbreiding van deze groep tot mensen in het statuut van beschermde afnemer. Ten derde is er het verlengen van de looptijd van vijf naar tien jaar, waardoor het maandelijks terug te betalen bedrag lager ligt en waardoor uitgebreidere renovaties voor hen een haalbare kaart worden. Dit wijzigingsbesluit wordt binnenkort samen met een armoedetoets voor de tweede keer ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering voorgelegd.

Voor de invulling van een aantal resterende acties uit het energiearmoedeprogramma met betrekking tot onder meer de budgetmeters en de afbouw van de schulden voor energie, loopt het overleg met de netbeheerders en de VVSG.

Tijdens de volgende maanden worden deze punten verder uitgewerkt met het oog op een ontwerp voor wijzigingsbesluit in het voorjaar van 2017.

Wat uw vraag over de minimale levering van aardgas betreft, kan ik spijtig genoeg niet garanderen dat de minimale levering voor aardgas de komende winterperiode in alle gemeenten zal worden toegepast. De maatregel is immers facultatief voor de OCMW's, en zoals u weet, kan ik vanuit mijn bevoegdheid niets opleggen aan de OCMW's.

Het aantal OCMW's dat de maatregel toepaste, steeg afgelopen winter tot 212 op 308, wat betekent dat 72 procent van de gemeenten van deze maatregel gebruik heeft gemaakt.

Vorige maand heb ik aan alle OCMW's een brief bezorgd waarin ik de verruiming van de toepassingsperiode heb meegedeeld en waarin ik heb opgeroepen de maatregel nuttig toe te passen waar nodig. In de week van 17 oktober zal ik nog eens 12.500 flyers naar alle OCMW's, naar de netbeheerder en naar een hele reeks armoedeverenigingen sturen.

Ik heb vorige week een inleiding gehouden in de Westhoek in het kader van samenlevingsopbouw en energiearmoede, en daar heb ik heel duidelijk gezegd dat wij het niet alleen kunnen, maar dat we ook de mensen op het terrein nodig hebben. Het zijn de armoedeverenigingen, de netbeheerders en de OCMW's die het initiatief moeten nemen. Ik hoop dat ik met die initiatieven nog meer OCMW's

in Vlaanderen kan overtuigen om de maatregel van minimale levering van aardgas aan te bieden aan de mensen die het nodig hebben.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Er zijn inderdaad al heel wat nuttige projecten en punten uit het energiearmoedeprogramma gerealiseerd. Het is ook goed dat u dat probeert te doen in overleg met de sector, met de mensen die op het terrein actief zijn. Ik hoor graag dat u in de Westhoek alvast op het terrein bent geweest in dit kader. Ongetwijfeld zullen de mensen die in de rest van Vlaanderen actief zijn, u ook graag ontvangen.

Er zijn nog een aantal werkpunten. Ik heb u niets horen zeggen over de problematiek van de betaalplannen. Daar is voorzien in een aantal wijzigingen. We moeten ervoor zorgen dat er een regelgevend kader komt dat gezinnen in staat stelt om hun schulden af te lossen zonder dat dit het gezinsbudget al te zeer bezwaart. Het heeft geen zin dat we uiteindelijk tot incassobureaus komen die op een weinig menselijke manier omgaan met de gezinnen in kwestie.

De OCMW's moeten inderdaad prioritaire partners zijn bij het uitrollen van een sociaal energiebeleid, en dit niet alleen curatief, voor de mensen die worden geconfronteerd met betalingsproblemen. Zij weten heel goed waar er gezinnen leven in woningen die misschien niet zijn aangepast aan deze tijd, ook inzake energieverbruik. Zij zijn een ideaal en belangrijk loket voor beide zijden van uw beleid: enerzijds de aanpak van energiearmoede aan de bron en anderzijds curatief ervoor zorgen dat iedereen energie heeft en die kan betalen. Die samenwerking met het OCMW is dan ook essentieel.

72 procent van de gemeenten maakt gebruik van de maatregel. We moeten dat percentage verder optrekken. Het is goed dat u daar communicatie over voert en dat u verder overleg pleegt met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Misschien kunt u de lijst van de gemeenten waarmee nu al wordt samengewerkt en die ingaan op uw beleidsmaatregel, ter beschikking stellen van de commissie. Wij kunnen dan de mensen aanspreken in gemeenten waar die mogelijkheid nog niet bestaat.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, ik dank u voor de inspanningen die u doet. U hebt al meermaals in de plenaire vergadering gezegd dat het de eerste keer is dat er werk wordt gemaakt van een energiearmoedeplan met heel concrete maatregelen om die problematiek aan te pakken.

Vorige week hebben we het tijdens de commissievergadering gehad over de totaalrenovaties en het wegvallen van de belastingvermindering voor dakisolatie. Die zou worden vervangen door een korting op de onroerende voorheffing. De aanpak van 75 procent van de gebouwschil vergt een grondige renovatie. Daar is ook een architect en een EPB-verslag voor nodig. Het is dus niet evident om in aanmerking te komen voor die korting. Ik heb er alle begrip voor dat er moet worden ingezet op die totaalrenovaties maar er moet ook aandacht blijven gaan naar die afzonderlijke premies, zeker voor de doelgroep waar we hier over spreken: de mensen die worden geconfronteerd met een armoedeproblematiek. Er moeten middelen blijven gaan naar die afzonderlijke premies zoals sociale dakisolatie en spouwmuren.

Maandag 17 oktober is het werelddag van verzet tegen armoede. Het is de bedoeling om die dag en die week stil te staan bij de armoedeproblematiek. Ik ben dan ook blij te horen, minister, dat u heel wat inspanningen doet om te communiceren met de OCMW's die in dezen heel belangrijk zijn. Flyers en websites zijn echter niet voldoende om de doelgroep te bereiken. Ook de energiesnoeiers

en de verenigingen waar armen het woord nemen, hebben de belangrijke taak om goed te communiceren met mensen in armoede.

Ik heb nog een vraag over de beschikbaarheid van de 10 ampère. Ik meen te mogen zeggen dat dat een spectaculaire maatregel is die in het energiearmoedeplan staat. Het ononderbroken aanbieden van 10 ampère is toch wel nieuw in dit armoedeplan. In hoeverre is die maatregel al doorgesproken met de distributienetbeheerders, zodat die garantie er toch zeker is dat er ononderbroken 10 ampère kan worden geleverd?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): De energiepremies zijn voor beschermde afnemers. U hebt de energielening aan 0 procent ook uitgebreid. Die groep is uitgebreider dan bijvoorbeeld die die energiepremies kan krijgen. Als we dan over energiearmoede spreken, kan er niet gekeken worden of die doelgroepen – waarvan je soms door de bomen het bos niet meer ziet – meer gelijkgeschakeld kunnen worden binnen de budgettaire ruimte?

Ten tweede zijn wij ook al lang vragende partij om bijvoorbeeld de energielening meer te gaan digitaliseren, waardoor die veel toegankelijker wordt. Dat zou ook een oplossing kunnen bieden voor energiearmoede.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, ik wil geloven dat u deze thematiek een warm hart toedraagt, maar toch stel ik vast dat, ondanks sensibilisering, subsidies, premies en fiscale maatregelen, de groep van voorlopers steeds meer vooroploopt en de groep van achterblijvers steeds groter wordt. Ik betreur dat samen met u. Daarom wil ik u vragen om op regelmatige basis – bijvoorbeeld elk halfjaar of elk jaar – een overzicht te krijgen van de genomen maatregelen, met daarbij een korte evaluatie, om te zien op welke manier ze geïmplementeerd zijn.

De ultieme evaluatie zijn natuurlijk de armoedecijfers als dusdanig, maar het zou ook interessant zijn om eens te kijken hoe het komt dat de VREG tot andere cijfers komt dan de Koning Boudewijnstichting. Ik denk dat ik een stuk van het antwoord al ken: er wordt soms een andere definitie gehanteerd en de methodologie zou anders zijn. Maar allicht is het toch interessant om te weten wat achter die verschillende cijfers zit.

We stellen ook vast dat de voorbije jaren de energiefactuur een aantal keren gestegen is. De uitwerking daarvan zich zal nu en in de komende maanden en jaren nog meer doen voelen. Ik vrees dus dat de groep van mensen in energiearmoede steeds groter zal worden, maar ik hoop oprecht dat we samen kunnen nadenken over hoe we dat aantal toch zo laag mogelijk kunnen houden. De armoede volledig wegwerken, zal allicht niet mogelijk zijn, maar we kunnen alleszins stappen in de goede richting zetten. Het is genoegzaam bekend dat energiearmoede niet op zichzelf staat, maar gelinkt is aan andere armoedeproblematieken, zoals slechte huisvesting, laag inkomen, waterarmoede en dat soort dingen meer. Het is dus een multiproblematiek. Het is goed dat we eraan werken, maar dan zouden er het best ook resultaten volgen.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Bothuyne, als ik die lijst mag meedelen, zal ik die ook verspreiden. Het is voor mij geen probleem om te zeggen wie daar wel of niet een beroep op doet, maar ik zal eerst nakijken of ik dat mag publiceren. Af en toe zijn er immers bepalingen die dat niet toelaten. Ik zal hier dus geen beloftes doen die ik achteraf misschien niet kan houden.

Wat de afbouw van de schulden betreft, heb ik gezegd dat ik overleg pleeg met de netbeheerders en de VVSG. In het najaar zal ik dat verder uitwerken en in het voorjaar zal ik met een uitvoeringsbesluit komen.

Mevrouw Taeldeman, ik ben er niet van overtuigd dat de afschaffing van de maatregel van de fiscale aftrek voor dakisolatie voornamelijk zal leiden tot een problematiek bij de beschermde afnemers of de zwakkeren in onze samenleving. Ik heb wel wat terreinervaring. Ik heb ook jarenlang in een bank gewerkt. Die doelgroep zit niet te wachten op een fiscale aftrek, integendeel.

Het is ook niet zo dat de vermindering van de roerende voorheffing een vervangingsmaatregel is voor de dakisolatie. Dat zijn twee zaken die losstaan van elkaar. Het past wel allemaal in een totale aanpak, waarbij het totale aanbod zeer sterk gericht is op mensen in energiearmoede. We verlengen de lening, we verhogen het bedrag, we zorgen ervoor dat ze ook in aanmerking komen voor totaalrenovaties. Er zijn een pak maatregelen voor de beschermde afnemers. Die groep is uitgebreid wat betreft de energieleningen. Ik denk ook dat een premie die doelgroep meer kan triggeren en motiveren dan een fiscale aftrek.

Ik denk ook niet dat we enkel en alleen op een website moeten werken. Ik heb vorige week nog in de regering 1,6 miljoen euro uitgetrokken voor energieconsulenten. We gaan een oproep doen voor die verenigingen, ook armoedeverenigingen, die op het terrein kunnen werken. We hebben ook de energiesnoeiërs. We hebben in feite een vrij groot totaalpakket in het energiearmoede-programma, waar heel wat andere landen of gewesten ons om zouden benijden, ook om de manier waarop we dat in de kijker plaatsen.

Het is natuurlijk een probleem, en dat probleem moet aangepakt worden, ook op het terrein. Het is niet vanuit de ivoren toren van mijn kabinet dat ik de energiearmoede zal oplossen. Het zal samen met de mensen op het terrein zijn, van onderuit, dat we ervoor zorgen dat zo veel mogelijk mensen gemotiveerd worden om een aantal dingen te doen.

Als er een maatregel genomen wordt, komt op de sociale media geregeld de kritiek dat het alleen maar voor de rijken is. Dat is dus niet juist. Het is natuurlijk wel zo dat we iets meer inspanningen moeten leveren om mensen die in armoede leven of tot een sociaal zwakkere doelgroep behoren, te bereiken. Maar dat doen we ook.

We gaan de energieleningen vanaf 2019 exclusief voor deze groep voorbehouden. Dat is een goede zaak. Dat betekent dat de focus naar die groep gaat. Ik heb het intussen uitgezocht en ik zal ook nog een aantal initiatieven ter zake nemen. De doelgroep van 2 procent kan volgens mij ook op een andere manier worden gemotiveerd. Er bestaat nog zoiets als banken, ik heb dat vorige week nog in de commissie gezegd, waar we afspraken mee kunnen maken.

Mijnheer Gryffroy, minister-president Bourgeois en minister Homans zijn momenteel een studie aan het uitvoeren om de verschillende doelgroepen gelijk te schakelen. Ik probeer dat ook, onder andere de energielening heb ik al uitgebreid; ik probeer geen tien verschillende groepen te hebben. Ik richt me tot een doelgroep, en probeer dat dan door te trekken in het beleid. Het is goed dat mijn collega's – de minister-president en de minister van Gelijke Kansen – ook nog een studie doen om dat zoveel mogelijk door te trekken naar heel het beleid. Dat lijkt mij niet onverstandig.

Ik heb het al eens gezegd, armoede is veel meer dan energiearmoede. Dat is slechts een onderdeel van armoede. Ik moet mij beperken – helaas misschien – tot de energiearmoede. U weet, ik heb de ambitie om heel veel aan te pakken.

Mijnheer Danen, ik vind dat wij voor alles tijdig een evaluatie moeten maken. En het energiearmoedeplan voorziet in een jaarlijkse evaluatie en een rapportering aan de regering. Een rapportering aan de regering betekent ook een rapportering aan het parlement. Dus we gaan dat jaarlijks evalueren. Als u alle 34 maatregelen wilt overlopen, collega, stel ik voor dat u een schriftelijke vraag stelt. Als dat kan gelijklopen met de jaarlijkse evaluatie, des te beter, dan moet de administratie geen twee keer het werk doen. Ik wil daar wel over spreken hier, maar een debat over 34 maatregelen zou ons te ver leiden.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Ik ben blij dat er een jaarlijkse evaluatie komt en dat we die dan ook hier bespreken lijkt me een goed idee, voorzitter. Misschien moeten we dan een gedachtewisseling plannen zodat niet iedereen massaal vragen moet gaan indienen. Het is ook goed, minister, dat u niet in een ivoren toren zit. Dat zou niet helpen om de energiearmoede aan te pakken. Het is ook goed dat u op het terrein gaat en in goed overleg met heel veel mensen het plan probeert vorm te geven.

Inzake de betaalplannen, als er overleg is met de netbeheerders en de VVSG, is dat goed, maar de problemen zitten vooral bij de leveranciers. Er moeten zaken worden gewijzigd in het afsprakenkader met de leveranciers, onder andere met betrekking tot de looptijd van die betaalplannen. Ik geef het u mee zodat u in dezen met de juiste mensen overlegt.

De OCMW's die ingaan op uw maatregelen, dat is perfect aan de openbaarheid van bestuur onderhevig. Het zijn beleidskeuzes die de OCMW's maken, ik denk niet dat daar veel problemen mee zullen zijn, of dat de Staatsveiligheid in dezen u alleszins niet zal terugfluiten. Ik kijk uit naar de gegevens in kwestie.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het uitvallen van zonnepanelen bij te veel zon – 2669 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de maximale capaciteit van het distributienetwerk – 2729 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Op 24 juni keurde de Vlaamse Regering het Zonneplan goed, een initiatief van u, minister, met de doelstelling om de verschillende drempels om te investeren in zonne-energie weg te werken. Onder andere een doorgedreven participatie, een interessante energielening en een bewustmakingscampagne moeten helpen om deze doelstelling te realiseren, evenals een aangepast beleidskader.

Indien – wat ik hoop – het Zonneplan een succes wordt, duiken er wel andere drempels op, zoals wij konden lezen in De Tijd eind augustus. Volgens dit artikel zouden er nu al netcapaciteitsproblemen opduiken op sommige locaties. Het valt te verwachten dat deze problemen nog zullen toenemen als het aantal fotovoltaïsche installaties sterk zou stijgen.

– *Tinne Rombouts treedt als voorzitter op.*

Een probleem kan pas worden aangepakt als men erkent dat er een probleem is. De distributienetbeheerder Infrax erkent het capaciteitsprobleem, terwijl Eandis ontkent dat er zich al problemen zouden voordoen. Is er nu wel of geen capaciteitsprobleem op sommige locaties waar veel fotovoltaïsche installaties werden geplaatst? Klopt het dat deze problemen zich enkel in het Infrax-gebied manifesteren en niet in het Eandis-gebied? Zo ja, wat is hier dan de reden van?

Indien u de drempels om te investeren in zonne-energie wilt wegwerken, dan dient u eveneens aandacht te hebben voor de technische drempels en de beperkingen van het huidige stroomnet. Welke maatregelen plant u om deze drempels weg te werken?

Eind 2016 – we zijn in volle verwachting – lanceert u een zonnekaart. Deze kaart geeft wel aan of het voor een burger/bedrijf zinvol is om te investeren in zonne-energie op hun dak. Houdt deze kaart ook rekening met de capaciteitsbeperkingen op sommige locaties?

Bent u van plan om de zones met een beperkte netcapaciteit in kaart te brengen en deze informatie mee op te nemen in de zonnekaart? Indien deze informatie niet als dusdanig kan worden verwerkt, hoe worden de burgers en bedrijven in deze zones dan ingelicht, als u dat al nodig acht?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Eind juni heeft de regering inderdaad op basis van een conceptnota van u, minister, een Zonneplan opgemaakt met daarin twee N-VA-accenten, zijnde het salderen vanop afstand plus de batterijtechnologie. We lazen eind augustus in een artikel in De Tijd dat de sector wat schrik heeft voor de kwaliteit van de distributienetten.

Zo was er iemand van een bepaald bedrijf die veel onderhoud doet en vaststelde dat, bijvoorbeeld in een wijk waar veel zonnepanelen liggen, als er op dat ogenblik weinig verbruik is, de omvormers zichzelf uitschakelen. Globaal gezien gebeurt dat in Vlaanderen momenteel ongeveer bij zo'n 3 procent, maar dat kan per regio grote verschillen opleveren. Zo kan het in een bepaalde regio totaal niet voorkomen, maar in een andere regio meer.

Ik volg de minister dat we verder moeten investeren in PV. In onze conceptnota is trouwens ook opgenomen dat het veel troeven heeft en dat er veel mogelijkheden zijn. Maar dan zullen we inderdaad verder moeten inzetten op opslag via batterij of kijken of er andere oplossingen mogelijk zijn.

Minister, is het distributienetwerk, momenteel beheerd door Infrax en Eandis, aangepast aan deze energietransitie en de uitbreiding van de PV-panelen in Vlaanderen?

Welke stappen zult u ondernemen om het distributienetwerk af te stemmen op het toekomstig en snel evoluerend energielandschap, waar men niet meer zal spreken van een dag-nachtsysteem, maar van 'is er veel wind en is er veel zon' of 'is er geen wind en geen zon'?

Hoe zult u ervoor zorgen dat die technologische innovatieve technieken niet worden gehinderd door een star distributienetwerk?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Danen, mijnheer Gryffroy, indien er zich capaciteitsproblemen voordoen op het plaatselijke laagspanningsnet, komt dat

meestal tot uiting in de vorm van lokale spanningsproblemen. Dat kan leiden tot de automatische afschakeling van de omvorming bij de PV-producties.

Er moet echter worden benadrukt dat de spanning ter hoogte van de omvormer de resultante is van netspanning en de eventuele spanningsstijging in de binneninstallatie van de klant. Indien de omvormer van de klant op een grote afstand van de hoofdverdeelkast is opgesteld en met een te dunne kabel is verbonden, kan dit al voldoende zijn om een probleem te veroorzaken.

Dat valt buiten de controle van de netbeheerder. De Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) publiceerde op zijn website dan ook richtlijnen voor de toelaatbare spanningsval over de aansluitingskabel en de binneninstallatie. Op die manier zijn de verantwoordelijkheden voor de netbeheerder en de netgebruiker om het spanningsprobleem te remediëren duidelijker afgebakend.

Zowel bij de Eandis- als de Infraxnetten werd er voornamelijk gedurende de lenten van 2011 en 2012 een grotere hoeveelheid spanningsklachten specifiek gerelateerd aan de uitval van PV-installaties door een te hoge spanning aan de omvormer. Dat werd op dat moment genoteerd. Typisch werd een klacht, na analyse door de netbeheerder, verholpen door ofwel maatregelen te nemen op de binneninstallatie, door de netgebruiker zelf uit te voeren, ofwel exploitatiemaatregelen in het net ofwel investeringsmaatregelen. Uiteraard hebben die maatregelen een hogere kost en een hogere doorlooptijd. Dat was echter slechts in een minderheid van de gevallen aan de orde.

Infrax werd in deze periode relatief meer geconfronteerd met spanningsklachten. Dat was specifiek te wijten aan PV-installaties, omdat het Infrax-gebied gemiddeld een meer landelijk karakter heeft dan de Eandis-gebieden en er relatief meer en grotere PV-installaties in de Infrax-gebieden werden geïnstalleerd.

Het moet toch worden benadrukt dat zelfs in deze periode het totale aantal al of niet terechte meldingen van problemen met de spanningskwaliteit nog altijd maar de grootteorde had van één per duizend netgebruikers.

In bestaande netten is de problematiek van de spanningshuishouding zowel bij Eandis als Infrax momenteel onder controle, behoudens enkele individuele uitzonderingen waar de netbeheerder curatief optreedt. De netbeheerders voeren momenteel geen beleid van versnelde proactieve vernieuwing van de bestaande netten om die te versterken. Dat betekent immers een zeer hoge kost.

De distributienetbeheerders verwachten wel op lange termijn – in de volgende vijftien jaar, 2025-2030 – opnieuw een verhoogde druk op de capaciteit van de laagspanningsnetten. Niet alleen wegens de mogelijke verhoogde concentraties van lokale productie, zoals zon en wind, maar ook wegens nieuwe afname-toepassingen, zoals warmtepompen of elektrische voertuigen. Zoals u weet, zetten we daar in Vlaanderen ook op in.

Het is niet zozeer de totale jaarafname of de totale injectie van de netgebruikers die aanleiding geeft tot capaciteitsproblemen, maar wel het fenomeen van de verhoogde gelijktijdigheid. Daarin geef ik de heer Gryffroy gelijk: het gaat niet meer over dag of nacht. Op een bepaald moment zullen wij, als er veel wind is, als er veel zon is, op dat moment heel veel afname doen. Dan krijg je natuurlijk een probleem: de gelijktijdigheid van afname of injectie door naburige netgebruikers.

Dat is het toekomstmodel. Ik ben het daarmee eens. Dat betekent dat toekomstige bottlenecks niet enkel moeten worden aangepakt door te investeren in sterkere netten en dikkere kabels, maar ook in een set van regulatieve maatregelen, zoals: het gebruik van intelligente omvormers aanmoedigen, de

netgebruikers ertoe aanzetten om piekafnames of injecties te dempen en te verschuiven in de tijd en het gebruik van wijkbatterijen reguleren.

Het zal dus een totaalpakket aan maatregelen zijn in ons nieuwe decentrale model dat ervoor zal zorgen, mijnheer Danen, dat we een groot stuk van de problemen kunnen oplossen. Maar het zal inderdaad uiteraard ook investeringen vergen in sterkere netten en dikkere kabels.

Mijnheer Danen, wat de zonnekaarten betreft, hebben wij niet in het bestek opgenomen om de netcapaciteit te onderzoeken, aangezien we vandaag beperkte problemen ondervinden. Zoals ik daarnet zei, tonen de cijfers van 2011 en 2012 dat het probleem zich vooral toen voordeed. Nu is het één op duizend. Het lijkt mij dan ook niet verstandig om daar vandaag in te investeren en het mee te nemen in het bestek, aangezien het verhoudingsgewijs te veel geld kost. Maar mocht de situatie in de toekomst verergeren, ben ik uiteraard bereid om te bekijken of de zonnekaart die in aantocht is in een latere fase hieraan kan worden aangepast.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Dank u voor uw antwoord. Hierover zal allicht het laatste nog niet gezegd zijn. Niet dat het vandaag zo'n gigantisch probleem is. Maar stelt u zich voor dat we de komende jaren massaal zouden investeren in zonne-installaties, wat we willen, en dat misschien volledige wijken zullen instappen in wijkprojecten, dan vraag ik mij af of ons net daarop is voorbereid. Misschien kunt u daar vandaag niet op antwoorden. Ik zal de vraag nog eens schriftelijk stellen. Maar ik denk niet dat we het zomaar kunnen wegzetten met het argument dat het tot nog toe geen probleem was. Ik wil zeker geen paniek zaaien, dat is niet de bedoeling. Nu is het één op duizend, dat is inderdaad beheersbaar. Maar als we binnen vijf-zes jaar tot bijvoorbeeld een verdubbeling van de zonne-installaties zouden komen, welke problemen zouden we dan mogelijk krijgen? Ik ben zeker geen problemenzoeker, ik ben veeleer een oplossingenzoeker. Het zou goed zijn dat het beleid ook op dat vlak vooruitziend zou zijn.

Als de problemen in de door u vermelde periode één op duizend zijn, heeft dan vooral de netbeheerder iets aan de remediëring gedaan, of was het vooral de particulier die het heeft opgelost, binnen of buiten de installatie zelf? Hoe werd het probleem opgelost? Of heeft men gewoon afgewacht? Ik neem aan dat als de zon weggaat, het spanningsprobleem weer van de baan is.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Het is hier natuurlijk het verhaal van de kip of het ei. We hebben nu 2244 megawatt aan zonnepanelen geïnstalleerd. Met het Zonnelan, minister, wilt u dat optrekken met een kleine 1000 megawatt. Anderzijds hebt u het over één per duizend netgebruikers. Dat betekent, als je het omrekent, dat 2 procent van de omvormers globaal in Vlaanderen een keer wordt uitgeschakeld. U zegt dat dit buiten de controle van de netbeheerders valt. Dat klopt op heden ook. Maar als u er een kleine 1000 megawatt bij wilt tegen 2020, terwijl de regulator anderzijds stelt dat hij een statuscapaciteitstarief waarschijnlijk ten vroegste tegen 1 januari 2019 zal invoeren, dan is er geen incentive om de burger die een zonnepaneel geplaatst heeft, te ondersteunen of te sturen in de richting van een lokale oplossing van het capaciteitsprobleem, door eventueel de eigen productie eventjes stop te zetten, of door op te slaan in zijn eigen batterij. Die incentive is er niet. Volgens de regulator zal dat nog een viertal jaren duren.

Er is inderdaad een verhoogde gelijktijdigheid. Maar ik zou dan ook verwacht hebben – en dat is het verhaal van de kip of het ei – dat de distributienetbeheerders nu al de

pijnpunten of de pijnplaatsen in kaart zouden brengen. Er is inderdaad niet in heel Vlaanderen een probleem. Er zijn een aantal bottlenecks. Hoe fijnmaziger die bottlenecks kunnen worden gedefinieerd, hoe beter je kunt inspelen op investeringen die moeten gebeuren door het distributienet. Maar ik denk dat het distributienet straks eerder zal moeten investeren omdat we de 1000 megawatt die we erbij willen hebben, niet kunnen opvangen doordat de tarieven niet zijn aangepast en doordat de batterijtechnologie tegen dan ook nog niet decretaal geregeld zal zijn.

Minister, u zegt wat de huidige situatie is. Ik vrees dat u op een gegeven ogenblik zult moeten vaststellen dat het met uw Zonneplan niet goed lukt vanwege een probleem op het distributienet. Hoe gaat u dat aanpakken?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Het spreekt vanzelf dat ik in de komende periode heel nauw overleg zal plegen met de netbeheerders. Ik heb trouwens vorige week in deze commissie aangekondigd dat ik nauwer overleg met hen wil – niet alleen om hun balans- en kapitaalstructuur en hun toekomstige investeringsnoden te bespreken, maar ook om ervoor te zorgen dat de taken, de opdrachten en de strategie die zij voeren, gelijklopen met de noden en de investeringen die wij zullen doen in onze lokale productie. Ik geef u honderd procent gelijk: wij moeten niet alleen weten wat de problemen vandaag zijn. Ik heb al gezien dat West-Vlaanderen en Limburg de twee provincies zijn met het grootste aantal pv-installaties. Ik verwacht niet dat dat zal verminderen. Mijnheer Danen, wij zullen de concurrentie tussen West-Vlaanderen en Limburg verder opvoeren. Wij hopen dan maar dat de andere provincies ons zullen volgen.

Het zal inderdaad noodzakelijk zijn om te bekijken waar er een concentratie zal zijn en waar de problemen zich zouden kunnen voordoen, en waar we effectief bijkomende maatregelen moeten vragen aan de distributienetbeheerders om investeringen te doen.

Maar, mijnheer Gryffroy, ik zeg het nogmaals: het is een pakket van verschillende maatregelen die moeten worden genomen. Het gaat niet alleen om het versterken van de kabels, maar ook om het versterken van een aantal manieren van werken en van businesssystemen, die anders zullen zijn dan ze vandaag zijn. Ik ben me daarvan bewust. We moeten daar de komende maanden en jaren voldoende aandacht voor hebben.

Mijnheer Danen, de cijfers over de binnen- en buitenwerken kan ik u niet meteen geven. U kunt daar altijd een schriftelijke vraag over stellen. Dan kan ik dat opvragen bij de netbeheerders.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, de businessmodellen zullen inderdaad anders zijn. Maar ik vrees dat de bottleneck hier de regulator zal zijn. We moeten nog drie jaar wachten op een deftig tarief, dat dan nog maar statisch capaciteef is en niet dynamisch capaciteef.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, u was hier vorige week niet, maar ik heb toen ook gezegd dat ik aan het parlement vraag om versneld werk te maken van het voorstel van decreet over de werking en de raad van bestuur van de VREG. Het parlement heeft het initiatief genomen. Ik reken op jullie om dat hier zo snel mogelijk verder te behandelen, zodat we ook daar de nodige gelijklopende manier van werken hebben.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de burenpremie of de premie voor wijkrenovatie – 2691 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de extra premie voor wijkrenovatie – 2733 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Om gezinnen aan te zetten om sneller en meer te renoveren, lanceerde de minister de burenpremie of de premie voor wijkrenovatie. Concreet komt het erop neer dat als minstens tien woningen in één gemeente of stad een energierenovatie ondergaan, er een premie kan worden toegekend van maximaal 400 euro per woning. De premie wordt van kracht vanaf 1 januari 2017. Het is de bedoeling ze te laten uitbetalen door de distributienetbeheerder Eandis of Infrax. Ze komt bovenop de bestaande premies voor energiebesparende maatregelen. Er is in een bepaald budget voorzien. Er wordt ook voorzien in projectbegeleiders voor deze collectieve renovaties.

De burenpremie heeft dus als hoofddoel het aantal renovaties in Vlaanderen op te drijven wegens de lage renovatiegraad in Vlaanderen, die al dikwijls in deze commissie aan bod is gekomen.

Ik heb contacten met een aantal projecten voor buurtrenovatie of renovatie op wijkniveau, voornamelijk in het Gentse. Er werden me een aantal onduidelijkheden gesignaleerd. Daarom deze vraag, opdat u ons alles glashelder kunt vertellen en wij de boodschap op onze beurt kunnen doorgeven.

Moeten de tien woningen allemaal in dezelfde gemeente gelegen zijn om in aanmerking te komen voor de burenpremie of de premie wijkrenovatie? Of is er sprake van een kleinere schaal en dient het te gaan over tien woningen op een kortere afstand van elkaar gelegen, bijvoorbeeld per straat of per wijk? Daarover is wat onduidelijkheid. Kunt u uitleggen op welk niveau het de bedoeling is om die premie toe te kennen?

Moet de premie voor aanvang van de wijkrenovatie aangevraagd worden of kan in de loop van een renovatieproject een groep van woningen nog uitgebreid worden? In het project in Gent heeft men concreet gezien dat, toen de wijkrenovatie begon, de groep uit een vijftigtal woningen bestond. Als de werken op een bepaald moment in gang schoten, zagen sommige mensen die nog niet overtuigd waren het dan plots toch zitten om mee in te stappen in het project. Kunnen nog uitbreidingen worden toegestaan en cours de route?

Zal elk gezin dat deelneemt aan een wijkrenovatie de premies, waar het recht op heeft op basis van de renovatie van de eigen woning, individueel kunnen aanvragen of is het de bedoeling dat individuele premies dan collectief worden aangevraagd?

Kan elke woning die deel uitmaakt van een wijkrenovatie individueel opgeleverd worden of kan de oplevering maar gebeuren wanneer de laatste woning is afgewerkt?

Is het de bedoeling dat elk gezin nog individueel in gesprek gaat met de aannemer over specifieke vragen of problemen in de loop van de renovatie of is het de projectbegeleider die alles op zich neemt?

Voor welke werken kunnen gezinnen precies een beroep doen op de burenpremie of de premie wijkrenovatie?

In de communicatie is sprake van een premie van maximum 400 euro per woning. Op basis waarvan wordt het precieze premiebedrag berekend?

In de tekst over wijkrenovaties, aangenomen door de Vlaamse Regering in maart 2016, staat dat de distributienetbeheerders tegen 1 juli 2016 moeten voorzien in projectbegeleiders voor collectieve renovaties. We zijn intussen oktober. Ik vraag me af of die projectbegeleiders al zijn aangesteld. Hoe ziet u dat precies? Hoe gaat dat precies verlopen?

Zal naar analogie met het kwaliteitscharter voor de groepsaankopen zonnepanelen een kwaliteitscharter voor wijkrenovaties worden opgemaakt? Als er een collectieve aanpak gebeurt, is het toch belangrijk dat die kwalitatief goed gebeurt.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Onze woningen verbruiken inderdaad gemiddeld meer dan het Europese gemiddelde. Dat komt omdat ons woningbestand groter en ook ruimer is, als ik het zo mag uitdrukken. We willen daar dus iets aan doen, omdat momenteel in Vlaanderen gemiddeld maar 1 procent van het gebouwenbestand wordt gerenoveerd.

Vandaag zijn alle energiepremies en alle mogelijke subsidies of fiscale maatregelen vooral op één woning gericht, en niet zozeer op bijvoorbeeld een groep van woningen of zelfs een volledige wijk. Met andere woorden: het wijkgerichte aanpakken loont, vooral in wijken waar het bouwjaar van de woningen hetzelfde is. Er is een bepaalde stijl van woningen die terugkeert in de wijk. Het is gelukkig niet zoals in Nederland, waar men eenheidsworst heeft als het gaat over woningen. Hier is nog een grote diversiteit, maar er zijn nog altijd wijken die een bepaald eigen karakter hebben. Men kan bij wijkingrepen dan ook meer rekening gaan houden met een aantal benaderingen. Men kan er rekening mee houden dat men werkt met grotere oppervlaktes, met meer stuks enzovoort. Het moet uiteraard kunnen worden gecoördineerd.

Er zijn een aantal collectieve wijkrenovatieprojecten die momenteel niet onder de ondersteuning vallen, maar die wel uitgevoerd zijn door private ondernemers. Ik vind Gent niet terug in dat lijstje, maar wel bijvoorbeeld Antwerpen, Kortrijk, Genk, Hasselt, Tongeren en Lanaken. Daar hebben een aantal private spelers, private ontwikkelaars een wijkrenovatie doorgevoerd.

De vorige minister van Energie gaf in mei 2015, net voordat u aantrad als minister, aan dat een hogere premie zou worden toegekend als mensen samen met de burensamen energiezuinig renoveren. Dan hebt u begin september de extra burenpremie voor wie samen renoveert, gelanceerd. Minstens tien mensen uit dezelfde gemeente – dat is wat we hebben gelezen – krijgen vanaf 1 januari 2017 een extra premie van maximaal 400 euro per woning voor de begeleiding als men samen de woning energiezuiniger maakt. Daarvoor komen alle gemaakte kosten in aanmerking.

Ik sluit mij aan bij de vragen van collega Taeldeman en heb zelf enkele vragen over de concrete uitvoering. Op welke manier zal deze maatregel concreet worden uitgerold? Wie zal de burenpremie kunnen aanvragen? Op welke manier wordt in bijkomende ondersteuning voorzien? Waar komt het geld vandaan: van de tarieven of van het Klimaatfonds?

Op welke manier werden goede praktijken van collectieve wijkrenovatieprojecten geëvalueerd om deze maatregel vorm te geven?

Hoe zult u daarover communiceren naar de burgers?

Op welke manier kan de Vlaamse overheid lokale- en provinciale besturen aansporen en ondersteunen om mee in te zetten op wijkrenovaties? Ik sluit mij aan bij de vraag van collega Taeldeman in dit verband: is een wijk beperkt tot een gemeente? Als een wijk twee gemeentes beslaat, neemt u dan de wijk, of verloopt de procedure per gemeente?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik heb mij al gebogen over wat u aankaart in uw laatste vraag. Ik had aanvankelijk aangekondigd dat aanvragen per gemeente moeten verlopen, maar er kunnen inderdaad situaties zijn waarbij een wijk of zelfs een straat op het grondgebied van twee gemeenten ligt. We zullen daar een oplossing voor bieden.

De burenpremie, of de premie voor collectieve renovatieprojecten, is een onderdeel van de hervorming van de energieprijzen vanaf 2017. De uitvoeringsbepalingen van die burenpremie moeten worden vastgelegd in een ministerieel besluit. Dit ministerieel besluit is voor advies voorgelegd aan de Raad van State. De exacte uitvoeringsbepalingen zullen nog wijzigen in de loop van het verdere besluitvormingsproces. Ik denk dat we alvast die wijziging waar u mij nu attent op maakt, zullen opnemen in het ministerieel besluit. Het advies van de Raad van State verwacht ik binnenkort.

De collectieve renovatieprojecten in Vlaanderen moeten meer ingang krijgen omdat ze de renovatiesnelheid kunnen opvoeren. Mijnheer Gryffroy, u kaart terecht aan dat ons woningbestand oud en omvangrijk is. Meer dan 40 procent van de bestaande woningen in ons land dateert van voor mijn geboorte. Onze klimaatdoelstellingen zijn dus niet min.

Een collectief renovatieproject moet op voorhand aangevraagd worden door de projectbegeleider. Hij speelt hierin een belangrijke rol. Met de netbeheerders moet er worden bekeken of er in de loop van het project nog woningen kunnen worden toegevoegd.

De individuele premies, zoals voor dakisolatie of een zonneboiler, dienen individueel te worden aangevraagd. De premie voor collectieve renovatie wordt door de projectbegeleider aangevraagd, aangezien ze ook aan hem toekomt als vergoeding voor de geleverde prestaties. Het is de bedoeling dat we die projectbegeleider betalen met de burenpremie zodat alles vlotter, efficiënter en goedkoper verloopt. De burenpremie zal pas worden uitbetaald nadat alle werven binnen het project zijn afgerond, en voor de werven binnen de projecten die niet zullen worden afgerond, zal geen burenpremie kunnen worden verkregen. Het is de taak van de projectbegeleider om de werven goed op te volgen: als hij betaald wil worden, moet hij zorgen dat het vooruitgaat. Indien er bijvoorbeeld twintig werven zijn en er blijven er drie achter, zal hij maar voor zeventien werven een burenpremie krijgen van maximaal 400 euro.

De projecten worden gecoördineerd door één projectbegeleider, die hiervoor via de burenpremie wordt vergoed. Het is net de bedoeling dat de projectbegeleider zoveel mogelijk taken uit handen neemt van deelnemers aan het project en dat niet iedere eigenaar afzonderlijk moet gaan onderhandelen met een aannemer. Ikzelf heb daarvoor bijvoorbeeld niet zoveel tijd vrij, het zou goed zijn als ik dat samen met een aantal burens zou kunnen doen.

De lijst met werken die in aanmerking komen voor de burenpremie zal bepaald worden in dat ministerieel besluit. In eerste instantie denk ik aan de werken die in aanmerking komen voor de totaalrenovatiebonus. Hoeveel de projectbegeleider

effectief krijgt per woning binnen een collectief project, is afhankelijk van de taakverdeling tussen de distributienetbeheerder en de projectbegeleider. Hoe meer taken binnen een collectief renovatieproject worden uitgevoerd door de distributienetbeheerder, hoe lager de vergoeding zal zijn voor de projectbegeleider.

In het definitief goedgekeurde besluit van de Vlaamse Regering is opgenomen dat de netbeheerders tegen 1 januari 2017 moeten voorzien in projectbegeleiders voor collectieve renovaties. Tegen 1 november 2016 dienen de netbeheerders een actieplan in te dienen over hoe ze die projectbegeleiders gaan selecteren. In een ministerieel besluit zullen inderdaad een aantal criteria vastgelegd worden waaraan die projectbegeleiders moeten voldoen. Mevrouw Taeldeman, het is niet de bedoeling om daarnaast nog een kwaliteitscharter uit te voeren. Het is de bedoeling om de criteria voor de projectbegeleiders zo duidelijk mogelijk te stellen.

Wat betreft de communicatie, weet ik dat het altijd schipperen is tussen de aankondiging van een maatregel, wat ik ook gedaan heb met de burenpremie, om de mensen te stimuleren om te opteren voor totaalrenovatie, en de specifieke communicatie, wanneer het ministerieel besluit na advies van de Raad van State definitief wordt. Dan is het zaak om goed te communiceren via de gekende en geëigende kanalen om de mensen te overtuigen om de nodige voorbereidingen te treffen. Het is dus even afwachten tot het wetgevend proces is afgerond en de netbeheerders de nodige voorbereidingen hebben getroffen en zullen treffen.

De burenpremie is een volledig nieuw concept. Het gaat niet om het verruimen, verminderen, verlagen of afschaffen. Het is een volledig nieuw concept, en ik zal de nodige flexibiliteit aan de dag moeten leggen om heel kort op de bal te spelen, te analyseren, te evalueren en snel bij te sturen indien nodig. We moeten stoppen met te denken dat we van de eerste keer een kant-en-klaar, perfect systeem kunnen hebben. Er zullen waarschijnlijk enkele kinderziektes zijn. Er zullen bepaalde zaken moeten worden aangepast.

Het is de bedoeling dat de gemeenten, de provincies, de lokale overheden een faciliterende rol zullen spelen. Ik hoop althans dat de gemeentebesturen het initiatief zullen nemen om hun inwoners te motiveren om een totaalinnovatieproject te doen, hetzij in een straat, hetzij in een wijk, hetzij in een gemeente. Ik laat het nog even in het midden, maar ik ben er alleszins voor gewonnen dat dat ook kan in een straat of wijk die door twee gemeenten loopt. Ik hoop in elk geval dat ze een maximale samenwerking met de privésector zullen nastreven.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, het gaat inderdaad over een totaal nieuwe premie. We steunen absoluut de premie voor collectieve renovatieprojecten. Daar zit veel muziek in. Door een goede communicatie met de medewerking van lokale besturen zullen diverse straten, wijken of buurten collectief kunnen worden aangepakt. Ik begrijp dat het nog wachten is op de exacte modaliteiten. We wachten op een definitief advies van de Raad van State, maar u zegt dat dat er binnenkort komt. Nog even geduld dus voor de modaliteiten.

Het is duidelijk dat 400 euro per woning toekomt aan de projectbegeleider, die de ontzorging en de opvolging van het project op zich neemt. Het is ook nog even wachten op een actieplan van de netbeheerders, heb ik begrepen, om te bekijken hoe de projectbegeleiders precies te werk zullen gaan.

Minister, in diverse steden en gemeenten lopen er proefprojecten. Dikwijls gebeuren die via intergemeentelijke samenwerkingsverbanden rond wonen, die een straat collectief aanpakken. Er zijn ook verschillende coöperatieven actief. In de Gentse Dampoort of de Machariuswijk gebeurt dat door EnerGent: een energiecoöperatieve die wordt ondersteund door de Koning Boudewijnstichting. Er zijn al

enkele goed werkende voorbeelden. Op welke manier passen die energie-coöperatieven of die intergemeentelijke samenwerkingsprojecten rond wonen in dat plaatje? De projectbegeleiders komen veeleer uit de richting van de distributienetbeheerders. Ik vraag me dan af waar die coöperatieven of andere goed lopende projecten thuishoren?

Andries Gryffroy (N-VA): Ik sluit me aan bij deze laatste vraag. De distributienetbeheerders doen de selectie van een aantal projectbegeleiders. Ik veronderstel dat EnerGent zich kandidaat kan stellen en dus kan meedoen. Maar wat doet u dan met de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW), de sociale huisvestingsmaatschappijen die ook vaak sociale wijken in groep renoveren? Gaat u hun dan voor wat ze daar doen, maar wat ze de facto al deden, en als ze zich kandidaat stellen als projectbegeleider, ook 400 euro per woning geven? Ik stel me een sociale wijk voor met 80 woningen maal 400, wat dan 32.000 euro is. Die som komt dan terecht bij een sociale huisvestingsmaatschappij die de facto optreedt als projectbegeleider, maar die dat vroeger al deed omdat ze van plan was die wijk te renoveren. Zult u dan niet iets subsidiëren dat toch zou gebeuren?

U zegt dat de distributienetbeheerders nog een plan moeten opstellen, dat ze een selectie gaan doen. Dus zullen er bepaalde kosten inherent verbonden zijn aan de distributienetbeheerders. Zullen ze dat mogen doorrekenen? Zal de VREG aanvaarden dat dat wordt doorgerekend? Als dat gebeurt, komt die kost in de tarieven. Dat is altijd de discussie over de endogene en exogene kosten. Het is allemaal wel leuk dat u een bijkomende taak geeft aan de distributienetbeheerders, maar er komen kosten bij, want als het goed loopt, zullen ze meer mensen moeten aanwerven, enzovoort. Ik wil graag op voorhand duidelijk weten waar die kosten naartoe gaan.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, u haalt terecht aan dat het soms moeilijk is om juist en gepast te communiceren. De maatregel wordt aangekondigd, dan is er communicatie, daarna volgt er een beslissing en is er weer communicatie, en dan volgen de modaliteiten en waarschijnlijk opnieuw communicatie. Ondertussen weten de mensen niet altijd waar ze aan toe zijn. Uw voorganger, mevrouw Turtelboom, heeft in mei 2015 al gezegd dat ze wijkrenovatie wilde doen, dat ze mensen wilde aanmoedigen om samen te renoveren. Ik hoop dat mensen niet hebben gewacht met renoveren tot alle modaliteiten bekend zijn, want dat zou betekenen dat ze pas twee, drie jaar later klaar zullen zijn met de renovatie. Dat is belangrijk omdat de tijd tussen aankondiging en uitvoering best niet al te groot is.

Tinne Rombouts (CD&V): Minister, ik ondersteun de vragen die gesteld zijn, zeker ook uit sympathie voor het idee rond wijkrenovatie. In het kader van klimaat en renovatie en duurzaam omgaan met energie, stellen heel wat lokale besturen zich vragen op welke manier zij een rol kunnen spelen om het woningpatrimonium te verduurzamen. Wat de taakverdeling betreft, begrijp ik dat de coördinatoren bij de DNB's zitten. Aangezien in het verleden gemeenten wel eens probeerden de renovatie te ondersteunen en bedrijven en wijken benaderden om op die manier totaalpakketten aan te bieden, werd soms wel eens de neutraliteit van een gemeente in vraag gesteld. Begrijp ik het goed dat als er een coördinator is, de aanbesteding van de werken gebeurt via die coördinator of via de DNB's, en dat het dus openbare aanbestedingen en dergelijke worden? Dat vraagt natuurlijk zijn tijd. Of kan dat op een andere manier? Zodra burgers ideeën hebben om te starten, willen ze ook vooruitgaan. Voor het slagen van de wijkrenovaties moeten we opletten dat het geen te lange procedures worden. Mijn vraag is heel praktisch: hoe is het verloop en hoe kunnen we dat zo flexibel en zo kort mogelijk houden? Wat is de procedure die moet worden gevolgd?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Collega's, dank u voor uw bijkomende opmerkingen en vragen. Ik zeg heel duidelijk dat de DNB's een actieplan moeten voorstellen en de selecties doen van wie kan optreden als projectbegeleider. Maar ik heb ook gezegd dat het wat mij betreft zo veel mogelijk mensen uit de private sector moeten zijn. Het is niet de bedoeling dat de gemeenten en de overheden coördinator beginnen te spelen. Ze kunnen wel stimuleren en iets in gang steken als lokale overheid, maar het zal de projectbegeleider zijn die optreedt, niet namens de DNB maar in eigen naam. Het is de bedoeling dat ik een actieplan krijg van de DNB's en dat ze dan selecties kunnen doen van wie als projectbegeleider wordt aangeduid, maar niet dat de DNB's dat zelf doen.

Mijnheer Gryffroy, u hebt gelijk, er moeten inderdaad nog een aantal modaliteiten worden uitgeklaard. Wat doen we met sociale woonwijken? Is het de bedoeling dat bestaande projecten er nog iets bovenop krijgen? Wat doen we met appartementen? Dat zijn ook woningen. Als je een appartementsgebouw met twintig appartementen hebt en je gaat die allemaal renoveren, dan is dat strikt genomen een totaalrenovatie. In het verleden werd dat dan gedaan via de raad van beheer, de syndicus. Dat zijn modaliteiten die we nog moeten uitklaren. Als dat terugkeert van de Raad van State, zal dat duidelijk worden gemaakt.

Het is juist dat aan elk initiatief dat je neemt, wel een aantal endogene kosten zijn. Het is niet de bedoeling dat die op kosten van de ene of de andere komen. Ik denk inderdaad dat die in de totale kosten van de DNB's zullen worden vervat. Maar waar de kosten zullen worden doorgerekend, is niet mijn verantwoordelijkheid. De VREG moet daar een standpunt in nemen, zoals u weet, mijnheer Gryffroy.

Het laatste probleem is iets waar we altijd mee worden geconfronteerd. Je hebt een doorlooptijd van een decretaal proces, waarbij ik op een bepaald moment naar de regering moet, de documenten van de regering openbaar zijn en al of niet de interesse van de media opwekken die daar eventueel al iets over maken. Dan krijg je nogal dikwijls de vraag van verschillende gespecialiseerde media om daar een uitgebreid interview over te geven. Dat is een moeilijkheid, ik geef dat toe. Dat is net zo als je een visie hebt op iets en je wilt dat realiseren, dan moet je op een bepaald moment iets in het midden gooien zodat erover kan worden gedebatteerd zonder dat het proces al is afgerond. Dat is de problematiek waarmee je altijd wordt geconfronteerd. We leven nu eenmaal in een situatie waar er openbaarheid van bestuur is.

Ik heb op dit moment hele discussies met andere instanties in dit land omdat ik niet altijd elk idee of elk deelprocesje wil gaan uitleggen vooraleer ik een definitieve beslissing van de regering heb. Het is niet eenvoudig om tussen een eerste lezing, een tweede lezing, de Raad van State en het aanbrengen van een aanpassing, een heel duidelijk beeld te geven van hoe het juist in elkaar zal zitten. Dat is iets waar ik mee moet leven en waar we allemaal zo goed en zo verstandig mogelijk mee moeten omgaan.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, bij deze wijze woorden van u over al die moeilijke procedures die u door moet, zullen we nog even wachten op de exacte modaliteiten.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik wil nog eens ten volle benadrukken dat het concept zeer goed is. Laat ons duidelijk zijn, heel veel groepsrenovaties gaan momenteel niet door omdat je altijd een coördinator nodig hebt. Is het nu de architect, een studiebureau of de syndicus, er hangt altijd een kostprijs aan.

Wegens die kostprijs doet men soms een renovatie niet. In die zin geeft u een ondersteuning voor die coördinator, die vandaag al bestaat, zodat er meer dergelijke projecten kunnen komen. Als concept is dat zeer goed.

Het is ook niet de bedoeling dat men per project opnieuw via de DNB's moet gaan om een projectbegeleider aan te duiden. Neen, we zullen komen tot een lijst van erkende of geselecteerde projectbegeleiders. Per project wordt dan gekozen uit die lijst. Afhankelijk van het soort project is men niet altijd verplicht om een openbare aanbesteding te organiseren, maar kan men dat perfect doen met een beperkte offertevraag. Ik wil maar benadrukken dat het concept zeer goed is. Er zullen waarschijnlijk nog wel wat kinderziektes komen die ons dan heel rap zullen kunnen doen bijsturen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de samenwerking tussen Vlaanderen en Wallonië inzake hernieuwbare energie – 2731 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, volgens wat ik vandaag zie in de kranten, is er ondertussen wel het een en ander gebeurd. Op 9 september werd besloten dat Vlaanderen en Wallonië nauwer zouden samenwerken op het vlak van hernieuwbare energie. Er zou een werkgroep worden opgericht om na te gaan hoe de beide deelstaten de krachten kunnen bundelen voor meer hernieuwbare energie. Dat was dus een opportuniteit om de samenwerking te stimuleren en zo samen de doelstellingen van 2020 te behalen.

Daarom had ik u gevraagd op welke manier die samenwerking dan concreet zou worden georganiseerd en wanneer die werkgroep zou worden opgericht. Op 9 september was dat immers nog niet het geval. Ik had u ook gevraagd welke resultaten u verwachtte, met welke timing. Ik had vooral ook de vraag – maar hopelijk is dat ondertussen achterhaald – waarom er geen afspraken waren gemaakt met het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Dat was op 9 september dus nog niet het geval.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, uw vraag verheugt me. U hebt dat perfect getimed. Ik heb begin vorige maand inderdaad de auto genomen en me begeven naar Namen, waar ik heel hartelijk werd ontvangen door mijn 'homologue', minister Furlan. We hebben toen een aantal zaken besproken. Zoals u vandaag leest in de kranten, werpt dat onmiddellijk zijn vruchten af. Er is een vruchtbare samenwerking. We hebben nu al een eerste realisatie: we hebben een akkoord gemaakt. Iedereen wist waar het knelpunt zat. Dat zat in wat mindere mate in Brussel. Ook de oplossing zit in wat mindere mate in Brussel. We gaan echter verder samenwerken. Het is immers niet omdat we nu een oplossing hebben voor de inspanningen die we moeten leveren en de solidariteit tussen de gewesten, dat daarmee de kous af is. We gaan verder samenwerken met betrekking tot concrete dossiers. We gaan onze good practices uitwisselen. We gaan elkaar helpen en we gaan versterkend optreden.

Ik geef een voorbeeld. Als we windmolens plaatsen langs de taalgrens tussen Wallonië en Vlaanderen, is het de bedoeling dat we elkaar versterken, dat we dat

faciliteren en dat we proberen elkaar zo goed mogelijk te adviseren en te informeren. De situatie waarbij het Waalse Gewest windmolens plaatste tegen de taalgrens, waar het Vlaamse Gewest dan een procedure tegen begon, lijkt me geen goed bestuur. Je kunt dat vermijden als je elkaar op voorhand raadpleegt, adviseert en informeert.

Er is ook een proefproject dat we willen opstarten met Infrabel en waarbij we het leggen van zonnepanelen op de spoorwegbermen bekijken. Ik heb daarvoor ook contact opgenomen met mijn federale collega, minister Bellot. Het lijkt me logisch dat we die informatie ook delen met Wallonië, want ook in Wallonië zijn er spoorwegen en spoorwegbermen. Mijnheer Tobback, als men van Leuven naar Luik gaat, dan is dat niet enkel Vlaanderen, dan passeert men af en toe eens in Wallonië. Op dat vlak kun je dus samenwerken. In het eigen hokje, dat is niet de bedoeling. Ik hoor dat sommige mensen oproepen tot een herfederaliseren. Ik vind dat dat helemaal niet nodig is. Ik ben het daar helemaal niet mee eens, zeker niet als je goed met elkaar samenwerkt en elkaar geen vliegen probeert af te vangen. Het klimaat en de energiedoelstellingen zijn een gemeenschappelijke doelstelling, geen doelstelling van één gewest of één regio. We hebben onze eigen streefcijfers die we moeten halen, en laten we maar hopen dat we ze halen. We zullen er ook keihard voor werken om dat te doen.

Uiteraard zal mijn collega, minister Fremault, ook een bezoekje van mij mogen verwachten. Het zal dan natuurlijk waarschijnlijk niet over windmolens gaan, want veel windmolens heeft mevrouw Fremault niet in Brussel staan. Het zal dan voornamelijk gaan over, bijvoorbeeld, het feit dat wij onze Vlaamse overheidsgebouwen in Brussel willen uitrusten met pv-installaties. Dat zijn inspanningen die de Vlaamse overheid levert, maar die in feite bijdragen aan de doelstellingen van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Dat loopt dus door elkaar, en mij lijkt een goede, intense samenwerking dan ook niet te versmaden. Als de Brusselse Regering dat doet op haar overheidsgebouwen, dan is dat ook voor hen, maar af en toe kan er toch wel eens een situatie zijn waarbij we ook mee kunnen profiteren in een bepaald concept.

We hebben gelijklopende bevoegdheden. Samenwerken is het motto. Als we elk op ons eiland blijven zitten, dan zullen we onze doelstellingen niet bereiken, denk ik. Ik denk dat samenwerken met gewesten een goede zaak is. De samenwerking met collega Furlan van de jongste weken, en gisteren ook met collega Fremault, zal lonen. U ziet het al aan het resultaat.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Dank u. Ik denk dat er inderdaad heel wat praktische elementen kunnen worden besproken op een dergelijke bijeenkomst. U geeft het voorbeeld van de Vlaamse gebouwen in Brussel. Uit de debatten in de Senaat over het klimaat, waar mensen werden gehoord van zowel de Europese Commissie als de Nationale Klimaatcommissie en het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE), blijkt echter het volgende. Als het bijvoorbeeld gaat over het percentage toegewezen door Europa van hoeveel entiteit I tegen 2030 moet doen, dan ontstaat er een basisdiscussie over de vraag hoe het zit met de verdeling naar entiteit II. Men is niet bereid om een-op-een te werken ter zake. Er is heel wat voor te zeggen om dat wél te doen. Europa heeft dat immers heel sterk berekend. Men houdt rekening met tal van factoren. Men zou die methodologie dus perfect kunnen omzetten om de verdeling te doen van entiteit I naar entiteit II.

Mijn vraag luidt dan zo. Als u toch zulke goede contacten hebt, dan kunt u dat probleem met die ministers toch bespreken? En kunt u wat meer uitleg geven over de tarieven voor de solidariteit? Op de website van Open Vld staat daarover

meer. Er zijn afspraken gemaakt. Hebt u de steun van de Vlaamse Regering voor het maken van die afspraken? Ik lees hier dat wanneer wij een tekort hebben en zij een overschot, we de groene stroom in Wallonië zullen moeten kopen. Daar komt het op neer. We zouden dan weliswaar kopen voor een verminderd bedrag, maar het zou toch al vlug gaan om 30 tot 35 miljoen euro. Gaat het dan om een transfer? Heeft de Vlaamse Regering dat besproken? Die getallen staan op uw website: min 25 procent voor de ene schijf en min 15 procent voor de andere schijf van meer dan x gigawattuur.

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (sp.a): Vooreerst wil ik erop wijzen dat die transfer gemakkelijk te voorkomen is: men moet gewoon zelf de doelstellingen halen. In dat geval zijn we niemand iets verschuldigd. Alles hangt natuurlijk van de ambities af.

Minister, mijn gelukwensen voor het bereikte akkoord. Het heeft allemaal veel te lang geduurd, maar het is goed dat het er is. De ambitie om samen te werken en doelstellingen te realiseren, juichen we natuurlijk toe. Ik ben blij dat u zich daarvoor naar Namen verplaatst, al verwondert het me wat dat u met uw kennis van het Waalse spoorwegennet niet gewoon de trein naar Namen hebt genomen. Er ligt daar namelijk een heel mooi station, en het zou ook helpen om de doelstellingen te halen.

In alle ernst wil ik vragen of er al is overlegd over wat er gebeurt met de doelstellingen voor 2030 en later. Het is een goede zaak dat we een akkoord over 2020 hebben, maar het is een beetje zoals met de federale begroting: die had er al lang moeten zijn. Bovendien is het zo dat het akkoord grotendeels over het verleden gaat, en niet over de toekomst. Zijn er concrete mechanismen uitgewerkt om bijvoorbeeld na te gaan hoe de lastenverdeling na 2030 en 2050 moet gebeuren? U hebt het over grensoverschrijdende projecten, zoals windmolens op de taalgrens. Bestaat het gevaar niet dat overleg uitdraait op het protesteren tegen elkaars projecten, in plaats van het stimuleren van elkaars projecten? Hoe zult u dat voorkomen?

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik ben blij dat er een akkoord is, maar een akkoord is er pas echt wanneer er over alles een akkoord is. Het heeft zeven jaar geduurd vooraleer er een definitief akkoord was. Ik vraag me af of men geleerd heeft uit dit lang traject, opdat de benodigde inspanningen tegen 2030 niet lang op zich laten wachten.

Minister Bart Tommelein: Vooreerst dit: ik heb niet de gewoonte om afspraken te maken met andere gewesten of landen zonder de Vlaamse Regering daarover in te lichten. Uiteraard worden de andere ministers daarbij betrokken. Aan het overleg met de vier ministers, dat plaatsvond vooraleer we naar de federale minister – die het voorzitterschap van de Klimaatcommissie van dit land waarneemt – trokken, heeft minister Schauvliege deelgenomen. Er is uiteraard ook overlegd met het kabinet van de minister-president. Het is overigens op vraag van de minister-president zelf dat we werk hebben gemaakt van dit akkoord. Het heeft allemaal te lang geduurd, maar u kunt het me niet kwalijk nemen dat ik na vijf maanden ministerschap dat akkoord heb gerealiseerd. Ik heb de minister-president daarvan op de hoogte gebracht, midden in de nacht Japanse tijd, waar hij toen was, terwijl het hier dag was.

Mijnheer Tobback, u hebt gelijk: als we onze doelstellingen halen, moeten we niets betalen. Ik denk dat het tijd wordt dat we iedereen voor zijn verantwoordelijkheid plaatsen en het bedrag dat u daar noemt bovenhalen en het tonen aan alle

mensen die in dit land hernieuwbare energie proberen te ontlopen en tegen te gaan. Er worden veel bezwaren geuit tegen de plaatsing van windmolens en fotovoltaïsche installaties. Wel, we zouden die mensen voor hun verantwoordelijkheid kunnen plaatsen en hun de factuur kunnen voorleggen. Het gaat bovendien dan nog om een lagere prijs, een vriendenprijs. We hebben van Wallonië een voorkooprecht bedongen. Het zou een goede zaak zijn als we duidelijk zouden maken wat het de belastingbetaler kost als we de doelstellingen niet halen.

Mijnheer Gryffroy, u legt hier veel zaken op tafel. Het sterkt me in de overtuiging dat een goede samenwerking erg belangrijk is. We moeten niet alleen de doelstellingen 2020 en 2030 vastleggen, maar ook een energievisie ontwikkelen en een energiepact afsluiten. Ik heb met mijn collega's, de ministers Fremault, Furlan en Schauvliege, heel goed afgesproken dat we de komende maanden daar onze schouders onder moeten zetten. Vlaanderen is bezig. Zaterdag is er de Stroomversnelling, met de burgers die participeren. Op 1 december vindt de energie- en klimaattop van de Vlaamse Regering, met de ministers Bourgeois en Schauvliege, plaats. Zodra we onze visie hebben vormgegeven en er in nauw overleg met de gewesten is samengewerkt, zal federaal minister Marghem het dossier moeten afronden voor de zaken waarvoor wij niet bevoegd zijn. Laten we nu voor eigen deur veggen en ervoor zorgen dat we de doelstellingen halen en een eigen energievisie ontwikkelen. Nadien kunnen we ervoor zorgen dat we volgend jaar in dit land een federale eindvisie op energie realiseren. Dan zal de samenwerking met Wallonië en Brussel een zeer positieve zaak blijken.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, ik dank u voor het antwoord. U bent een zeer goede communicator, maar ik zou over die cijfers ook communiceren zodat de mensen zich daarvan bewust zijn. Er zal minimum 35 miljoen euro vanuit de Vlaamse begroting worden betaald, en dat mag ook in de pers worden gezegd. Hoeveel kost dit per Vlaming enzovoort? Je maakt het dan heel concreet en tastbaar.

U noemt in uw goede samenwerking niet de naam Marghem. Ik vind dat ook logisch, want ik denk dat men eerst met de gewesten moet samenwerken en dan aan Marghem moet zeggen wat men nodig heeft. We moeten de omgekeerde weg volgen. Ik denk ook verder: in principe kan men zulke akkoorden ook sluiten met bijvoorbeeld Nederland of met Luxemburg.

Waar u niet op hebt geantwoord, is waarom de rekenmethodologie die Europa gebruikt om bepaalde doelstellingen toe te wijzen aan een bepaald land, niet een op een wordt doorgerekend aan de verschillende gewesten. Het ligt blijkbaar vooral moeilijk voor Brussel. Als u toch zeer goede contacten hebt, vind ik dat het toch een onderwerp mag zijn dat mag worden besproken. Het heeft de laatste keer zeven jaar geduurd vooral door dat probleem. We moeten opletten dat er straks niet opnieuw hetzelfde probleem is vanwege het feit dat Europa zeer duidelijke methodologieën heeft. Het is simpel om die een op een over te nemen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het spreidingsplan voor extra laadpunten voor elektrische wagens – 2732 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Willem-Frederik Schiltz aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over laadpalen voor elektrische voertuigen in elke gemeente – 2822 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, de Vlaamse overheid heeft met het actieplan 'Clean power for transport' de ambitie om tegen 2020 maar liefst 100.000 milieuvriendelijke wagens op onze wegen te laten rijden waarvan 60.000 elektrische wagens.

In de commissie Energie van 1 juni 2016 gaf u aan dat in functie van het succes van elektrisch rijden de laadpalen belangrijk zijn. Om mensen te motiveren om elektrisch te rijden, is een goede spreiding van de laadpaleninfrastructuur immers meer dan cruciaal.

De Vlaamse overheid zet in op een goed uitgebouwde en gespreide infrastructuur van laadpalen. De distributienetbeheerders spelen hierbij een belangrijke rol. Begin september 2016 lanceerde u het spreidingsplan voor 5000 laadpunten tegen 2020. Het spreidingsplan bepaalt hoeveel extra laadpunten er idealiter in elke gemeente zouden moeten komen. De gemeenten beslissen uiteraard zelf waar die laadpalen komen en of men daarvoor een beroep doet op de distributienetbeheerders, wat dus geen verplichting is.

In de commissie werd aangegeven dat er in september 2016 een aanbesteding voor de extra laadpalen zal worden georganiseerd vanuit de distributienetbeheerders. Daarbij gaf u aan dat de laadpalen geen negatieve impact mogen hebben op de elektriciteitsfactuur. In die zin moet de afschrijvingsperiode voldoende lang zijn, namelijk tien jaar, zodat, bij manier van spreken, de paal zelfbedruipend is.

Minister, hoe zal de aangekondigde aanbesteding worden georganiseerd? Wat zijn de modaliteiten en de voorwaarden? Op welke manier kunnen steden en gemeenten deelnemen? Hoe kunt u garanderen dat de consument die niet met een elektrische wagen rijdt, niet meebetaalt?

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Voorzitter, minister, collega's, ik wil het hebben over enkele drempels waarmee eigenaars van elektrische wagens kampen, zoals het aantal laadpunten.

Minister, vooralsnog is de actieradius van elektrische voertuigen enigszins beperkt, en daarom hebt u een spreidingsplan aangekondigd in het kader van het programma 'Clean power for transport' om tegen 2020 vijfduizend nieuwe laadpalen te laten installeren.

Minister, is er bij de totstandkoming het spreidingsplan afstemming geweest met gemeenten? Welke rol hebben de netbeheerders bij de uitvoering van het

spreidingsplan? Zijn er afspraken gemaakt over de verdeling van de financiële lasten tussen de gemeenten enerzijds en Eandis en Infrax anderzijds? Er werd gesteld dat de extra kosten niet in de tarieven terecht mogen komen. De palen moeten zichzelf dus terugverdienen. Moeten de gemeenten ook een duit in het zakje doen? In de media wordt geschreven dat er 314 laadpalen in Antwerpen moeten komen. Hoe is de spreiding van de laadpalen in Vlaanderen tot stand gekomen? In de media staat dat gemeenten kunnen kiezen om samen te werken met de netbeheerders of dat ze het zelf kunnen doen. Welke verschillen treden hierop en welke gevolgen kan dit mogelijk hebben volgens u?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Collega's, begin 2016 werd met het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) de werkwijze afgestemd om tot een situeringsplan van de laadpalen in Vlaanderen te komen en dit in het bijzijn van de Vereniging Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG), het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV), de Vrije Universiteit Brussel (VUB), Infrax en Eandis. De finale toewijzing van de toekomstige laadlocaties gebeurt in samenspraak met de lokale besturen en de uiteindelijke investeerders van de laadpalen. Samen met de lokale besturen wordt op basis van hun mobiliteitsbeleid, hun parkeerbeleid en verschillende andere parameters naar de beste laadlocatie op hun grondgebied gezocht.

De lokale besturen worden ook continu betrokken bij de verdere uitrol van het spreidingsplan. Ik heb al moeten bijsturen en heb een brief gestuurd naar de burgemeesters van de kustgemeenten om toch te vragen om hun plan grondig te bekijken en te kijken naar bijkomende initiatieven. We zijn natuurlijk vertrokken van de grootte van de gemeente en het aantal inwoners, maar we hebben te weinig stilgestaan bij het feit dat er plaatsen en locaties zijn waar veel bezoekers komen. Er zijn plaatsen waar niet zo veel mensen wonen maar waar er wel veel naartoe gaan op bepaalde piekmomenten, zoals de badplaatsen. Ik zal dat ook nog doen naar burgemeesters van andere toeristische centra waar ik overtuigd ben dat er meer laadpunten moeten komen dan er vandaag gepland zijn. Het is niet de bedoeling dat de overheid dat allemaal doet. Het is de bedoeling dat daarop wordt ingespeeld en dat dit eventueel wordt overgelaten aan bijkomende private initiatieven.

Ik ben vrij snel tot die conclusie gekomen na een bezoek aan een voetbalmatch van KV Oostende. Daar heeft de heer Coucke me gezegd dat ik aan minister Furlan mocht overmaken dat hij in Pairi Daiza voldoende laadpalen ter beschikking zou stellen voor de bezoekers. Zo komen ideeën naar boven die ik kan uitwisselen met mijn Waalse collega.

Van de netbeheerders wordt verwacht dat ze in het geografische gebied waarvoor ze aangewezen zijn, een aanbesteding organiseren voor de installatie, het onderhoud en de commerciële exploitatie van publiek toegankelijke oplaadpunten voor elektrische voertuigen voor normaal of hoog vermogen. Het aantal te installeren oplaadpunten wordt bekomen door het aantal toegangspunten elektriciteit in het netgebied op 31 december 2015 te vermenigvuldigen met een factor en te delen door het totale aantal aangesloten toegangspunten elektriciteit in het Vlaamse Gewest in 2015. Die factor bedraagt 500 in 2016, 1000 in 2017, 1000 in 2018, 1000 in 2019 en 1500 in 2020. Hiertoe zullen de netbeheerders bestekken opstellen en lanceren.

Na de toewijzing van het aantal laadpunten per lokaal bestuur zal de netbeheerder ook rekening houden met de aanwezigheid van hun laagspanningsnet en de capaciteit daarvan. Zo kan de netbeheerder mee advies geven bij de toewijzing van de toekomstige laadlocaties. Dit dossier wordt door de beide netbeheerders van bij de start samen aangepakt en uitgevoerd. Elke netbeheerder

heeft in dit dossier zijn expertise en, afhankelijk van het werkpakket, neemt een van de netbeheerders de lead.

In het Vlaams besluit staat dat dit dossier kostenneutraal dient te zijn. Er worden met andere woorden geen directe kosten aan de lokale besturen doorgerekend. De kosten van aansluiting, installatie, onderhoud en exploitatie zijn ten laste van de gegunde partij. De gemeenten betalen en verzorgen de inrichting van de parkeervakken voor elektrische voertuigen. De gemeenten zorgen ook voor de herkenbaarheid van de laadplaatsen en passen eventueel hun politiereglement ter zake aan. De inrichting van de laadlocaties is ten laste van het lokale bestuur. De oplaadpunten zullen in hun volledigheid worden gegund aan de winnende marktpartij. Die zullen dan hun kosten doorrekenen in de laadprijs en bijgevolg aan de elektrischvoertuigrijder.

Voor wat betreft het systeem 'paal volgt wagen' kan een elektrischvoertuigrijder een laadpaal in zijn woonomgeving aanvragen. De netbeheerders zullen deze aanvragen capteren, controleren op de voorwaarden binnen het besluit en nadien zal de netbeheerder met de lokale besturen voor de toewijzing van de laadlocaties in overleg gaan en ontvangt de elektrischvoertuigrijder feedback over zijn aanvraag.

De verdeling van het aantal toekomstige laadpalen in Vlaanderen is op basis van een studie gebeurd. De studie houdt rekening met verschillende parameters zoals bebouwing, parkeermogelijkheden, publieksinteressante locaties en inkomen. Op basis daarvan zijn de aantallen per gemeente bepaald. Ter vergelijking, Amsterdam zal op korte termijn 4000 laadpalen ter beschikking hebben. Vlaanderen heeft nog een heel lange weg af te leggen.

De lokale besturen hebben inderdaad de keuze om de uitrol van de basisinfrastructuur en de infrastructuur voor 'paal volgt wagen' zelf op te nemen. Dat is opgenomen in het besluit. Indien de lokale besturen de opdracht overnemen, dienen ze ook rekening te houden met de voorwaarden die opgelegd zijn door het besluit. Voorwaarden zijn onder andere maximale interoperabiliteit, het aantal laadpalen, exploitatietermijn van maximum 10 jaar. Ik heb voorlopig aanwijzingen dat enkel Antwerpen, Leuven en Sint-Truiden een eigen beleid zullen voeren. Deze steden hebben al samengewerkt in het voorloperstraject EVORA. Alle andere gemeenten zullen, bij mijn weten althans, actief instappen in dit project.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, ik kijk terug naar het commissieverslag van 1 juni 2016 waarin u zei: "Wat betreft de financiering van laadpalen gaat het om de aansluitingskost en kost van de laadpalen. Die kosten moeten betaald worden door de gebruiker. De afschrijvingsperiode is 10 jaar. We hebben dat voldoende lang gemaakt om ervoor te zorgen dat de paal zelfbedruipend is en dat we niet moeten subsidiëren."

Ik heb ook het verslag van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) van 28 juni dat iets anders zegt. Eigenlijk zegt de VREG dat alle kosten moeten worden bijgehouden en dat ze over tien jaar zullen nagaan of er een tekort was. Er moet immers ook rekening worden gehouden met de organisatiekosten die dan mogen worden verrekend. De distributienetbeheerder vroeg 100 procent. Men heeft dat door twee gedeeld, en men is uitgekomen op 50 procent.

Ik lees voor uit het verslag van de VREG dat publiek beschikbaar is op de website van de regulator: "Het uitgangspunt van de regulator is dat de distributienetbeheerders de openbare dienstverplichtingen moeten uitvoeren en dat de

regulator de kosten op een transparante en niet-discriminerende wijze moet verrekenen in de periodieke tarieven na controle. (...) Er is volgens de VREG een investeringsrisico voor de distributienetbeheerder, aan hem opgelegd als openbaardienstverplichting, dat niet volledig bij de distributienetbeheerder mag gelegd worden." Dat staat op de bladzijden 9, 10 en 11.

Ik citeer verder: "De VREG geeft daarom de distributienetbeheerders een periode van tien jaar na de eerste plaatsing van de oplaadpunten, de maximale exploitatietermijn volgens het Energiebesluit, om ervoor te kunnen zorgen dat de kosten de opbrengsten werkelijk niet overtreffen."

Na tien jaar bekijkt men dan het sectorgemiddelde dat bepaalde prestaties moet weergeven. De gemiddelde efficiënte netto-opbrengsten of -kosten per oplaadpunt zouden dan voor rekening kunnen zijn van de distributienetgebruikers. Ze worden door de distributienetbeheerder gerecupereerd via zijn distributienettarieven.

Minister, ik zou u heel graag geloven, maar wat doe ik dan met het verslag van de regulator? Wie is hier nu baas?

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Minister, ik dank u voor uw antwoorden en verduidelijkingen. De bijkomende vraag van de heer Gryffroy is interessant, maar ik zou het antwoord erop niet weten. Wanneer de wetgevende macht inclusief de regering vraagt of de netbeheerder de palen wil aanbesteden, waarbij de winnende bidder er zelf voor zorgt dat die palen op tien jaar zelfbedruipend zijn, dan is wat mij betreft de kous af, en is er voor de netbeheerder een nulkost. De VREG mag nog zeggen dat dit moet worden bijgehouden: tienmaal nul is nog altijd nul. Ik zie in dezen, behalve het formeel standpunt van de regulator die zijn traditionele tarifieringsmethodologie die alsnog loopt verder doortrekt naar alle aspecten van de distributienetbeheerders, geen enkel tarifair probleem voor de toekomst. Ik denk dat de opzet van dit plan heel verstandig is door de netbeheerders in te schakelen om de gemeenten te ontlasten wat de aanbesteding betreft. Daar valt zeker iets voor te zeggen. Het feit dat een aantal steden dit op eigen houtje doen, is niet toevallig. Ze zaten in een voortraject, ze hebben een bepaalde schaalgrootte en ze hebben al wat ervaring opgedaan met bedrijven in die sector. U zult ons daar ongetwijfeld nog enige verduidelijking over kunnen geven, minister.

Mijnheer Gryffroy, ik denk dat er geen probleem is en dat vragen als deze in de commissie zeer goed zijn om de legistieke en de decretale context van het plan duidelijk te maken.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, dit is een zeer goed initiatief. Onze laadpaalinfrastuctuur loopt wel wat achter in vergelijking met andere landen in onze regio. Zij vormt een van de belangrijkste drempels om elektrische mobiliteit effectief kansen te geven. Kruishoutem is in elk geval heel enthousiast. We hebben ons plein heraangelegd en de parkeerplaats is klaar. We wachten op de aanbesteding van Eandis en op de paal, een van de drie, die daarbij hoort. Minister, we hopen dat u die zelf plechtig zult komen inhuldigen. We zullen u heel graag ontvangen, en er is een goed restaurant in de buurt om dat te bezegelen.

De communicatie met de consument, met de autogebruiker is heel belangrijk. We weten nu nog altijd niet waar er publieke laadpalen staan. In de toekomst komt er een meldingsplicht, maar we moeten ook ten aanzien van de huidige infrastructuur weten waar wat staat en aan welk systeem men moet voldoen om er

gebruik van te maken. Ik hoop dat er snel werk kan worden gemaakt van een communicatieplatform dat de elektrischeautogebruiker duidelijke informatie kan geven over waar en op welke manier kan worden opgeladen.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, de VREG is een onafhankelijke regulator, en ik ben dan ook niet bevoegd om daartegen op te treden. De Vlaamse Regering zegt wel dat een laadpaal voor elektrische voertuigen kostenneutraal moet zijn. Ik heb tijdens de vorige commissievergadering nog gezegd dat de paal zelfbedruipend moet zijn. Wanneer de VREG een standpunt wil innemen over alle andere kosten behalve die voor de laadpaal, dan is dat zijn zaak. Ik zeg heel duidelijk dat we ervoor moeten zorgen dat die laadpalen zelfbedruipend zijn. Het is niet de bedoeling dat de kosten worden afgewenteld op de distributienetbeheerders, die dit dan moeten doorrekenen in hun tarieven. Het is de gebruiker van die laadpaal die zal moeten betalen en ervoor moet zorgen dat die laadpaal zichzelf terugverdient.

Ik heb daar een ander standpunt over, maar ik kan de VREG niet verhinderen een standpunt in te nemen.

Mijnheer Bothuyne, er is een platform van de netbeheerders. Die database wordt nu opgezet, maar er is nog geen timing.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Dit rapport van de VREG van 28 juni 2016 met als code BESL-2016-07 is een publiek document.

De voorzitter: Collega, ik stel voor dat u het document waar u naar verwijst, aan iedereen bezorgt.

Andries Gryffroy (N-VA): Het is te vinden op de website, het is een publiek document. Maar ik wil het gerust doorsturen naar de secretaris.

Minister, op pagina 13 in het besluit lezen we: "De VREG voorziet daarom een bijzondere aanpak voor wat betreft eventuele kosten en opbrengsten, waarbij de saldi gedurende de eerste tien jaar, de maximale aan te besteden exploitatietermijn van de oplaadpunten, worden afgezonderd alvorens ze aan sectorgemiddelde kost per oplaadpunt plus 50 procent van het verschil tussen de gemiddelde kost per oplaadpunt van de distributienetbeheerder en deze sectorkost worden verrekend in de distributienettarieven." Dat is wat mij stoort. Ik volg u voor honderd procent, minister, en ik volg ook collega Schiltz, maar dan zitten we daar plots met een wereldvreemde regulator in een ivoren toren met een glazen bol, die een rapport schrijft en daarin eigenlijk zegt: 'Ik stuur de factuur over tien jaar door naar de mensen.'

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Ik begrijp en deel de frustratie van de heer Gryffroy. Maar finaal, als je doorrekent wat het uiteindelijk zal zijn, zal het op nul uitkomen. Tien jaar lang nul is nul. Dan mag de regulator nog eens herhalen hoe die tarieven verrekend worden, maar als wij als decreetgever aan de netbeheerders de opdracht geven dat het een nuloperatie moet zijn, dan zal dat ook zo zijn. Ik maak me dan ook weinig zorgen.

Ik denk dat het een goed initiatief is dat de groei van de elektrische wagens in de komende jaren een sterke boost zal geven.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de Vlaamse energievisie – 69 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het Vlaamse en federale energiepact – 126 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energievisie en het energiepact in Vlaanderen – 152 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, dit is een vraag over de ontwikkeling van onze Vlaamse energievisie, en uiteindelijk ook het energiepact. We hebben daar recent nog een voorzet toe gekregen vanuit Nederland. Het onafhankelijke onderzoeksbureau CE Delft (Committed to the Environment) heeft in opdracht van een aantal milieuorganisaties een studie opgemaakt waaruit zou moeten blijken dat tegen 2050 alle elektriciteit in België van hernieuwbare herkomst zou kunnen zijn. Daarbij zou de helft van die stroom opgewekt kunnen worden door burgers. De resultaten van de studie onderschrijven dus volledig ons uitgangspunt, dat zegt dat we als Vlaamse overheid maximaal moeten inzetten op de productie van hernieuwbare energie.

Om het resultaat van die keuze te maximaliseren, is het belangrijk dat de federale overheid, die verantwoordelijk is voor de bevoorradingszekerheid en de energiemix, een complementair energiebeleid voert, dat de keuzes van het Vlaamse Gewest ondersteunt en zeker geen stokken in de wielen steekt. Een copernicaans energiebeleid, in feite.

Om tot die afstemming tussen de federale overheid en het beleid van de gewesten te komen, vragen we allemaal al geruime tijd de opmaak van een interfederale energievisie, een gezamenlijke visie van zowel de gewesten als de federale overheid over de energietoekomst van ons land op langere termijn. Om tot die visie te komen, moet overlegd worden met alle betrokken actoren: producenten en consumenten, het bedrijfsleven, netbeheerders enzovoort. Alleen met die aanpak kunnen we tot een breed gedragen energiepact komen dat stabiliteit creëert in ons energielandschap, zodat producenten weer de bereidheid zullen tonen om te investeren in de productiecapaciteit in ons land en in de productie van hernieuwbare energie in het bijzonder. Bij de opmaak van die energievisie moeten we ons, wat ons betreft, maximaal inschakelen in het Europese project om tot één Europese energie-unie te komen.

De uitdagingen zijn groot. We weten allemaal dat we met de kernuitstap geconfronteerd worden, en dat op een heel korte periode. Tussen 2022 tot 2025 zal, zoals wettelijk is bepaald, de volledige nucleaire productiecapaciteit verdwijnen. Die is op dit moment toch nog altijd goed voor 6000 megawatt of bijna de helft van de totale productiecapaciteit in ons land. Op het verdwijnen van die productiecapaciteit moeten we ons zo snel mogelijk en zeer grondig voorbereiden. Het energiepact en de energievisie zijn daarvoor noodzakelijk. We moeten bekijken op welke manier we in de nodige energie gaan voorzien en

welke ondersteuning van de overheid daarvoor nodig is. Want het kan echt niet de bedoeling zijn dat we in 2025 de levensduur van de kerncentrales nog eens zouden moeten verlengen, louter en alleen door een gebrek aan alternatieve productiecapaciteit en dus een slechte voorbereiding. Hoe langer we wachten, hoe meer we in de kaart spelen van hen die rustig achteroverleunen en al lang gekozen hebben voor een verlenging van nucleaire energie.

Op 8 juli 2016 heeft de Vlaamse Regering nieuwe subdoelstellingen inzake hernieuwbare energie vastgelegd tot 2020. Dat was een eerste belangrijke, maar zeker nog niet voldoende stap om te komen tot de Vlaamse energievisie en een echt berekend energieplan. We zijn ondertussen bijna drie maanden verder en we hopen dat er ondertussen wat stappen vooruit zijn gezet in de opmaak van die Vlaamse energievisie. Er zouden al heel wat werkgroepen ontelbare keren vergaderd moeten hebben, burgerpanels zouden samengekomen moeten zijn en zo verder. We hebben het daarnet nog gehad over de samenwerking die u in het kader van het Klimaatakkoord hebt opgezet met uw collega's uit Wallonië en Brussel. Dat is hoopgevend. Hoe die samenwerking concreet verder kan worden doorgetrokken in de opmaak van de energievisie en het uiteindelijke energiepact, is voorwerp van deze vraag.

Kunt u een stand van zaken geven met betrekking tot de opmaak van de Vlaamse energievisie en verduidelijken wie allemaal betrokken is bij de opmaak ervan? U zegt altijd dat er een aantal werkgroepen actief zijn. Ik had graag van u geweten wie waar mee aan tafel zit, hoeveel keer die werkgroepen vergaderen en met welke agenda. In het kader van het Renovatiepact hebt u voor een heel transparante procedure gekozen. Het zou goed zijn dat ook in het kader van de opmaak van de energievisie en het energiepact, misschien nog belangrijker dan het Renovatiepact, transparantie wordt gehanteerd inzake de gevolgde procedure en wie er betrokken is.

Wordt in het kader van de opmaak van de Vlaamse energievisie ook een appel gedaan aan andere beleidsniveaus? We kunnen het immers niet alleen. U hebt daarnet nog verwezen naar de andere deelstaten, maar ook het lokale niveau kan heel belangrijke initiatieven nemen om uw energiebeleid, ook dat van de toekomst, te ondersteunen. Het federale niveau is, zoals gezegd, zeer belangrijk, en ook het Europese niveau is belangrijk. Het zou goed zijn dat we vanuit Vlaanderen bij het voorstellen van onze energievisie ook een appel doen aan de collega's van die andere overheden, deelstaten en niveaus om tot een complementair beleid te komen, en dat we onze visie op hun te voeren beleid ook formuleren.

Over het samenwerkingsakkoord met Waals minister van Energie Furlan hebt u daarnet al kort gesproken. Misschien kunt u vertellen hoe u de toekomst concreet ziet.

Is er al overleg geweest met federaal minister van Energie Marghem over de integrale energievisie, want zij kondigt zelfs wetsontwerpen aan in verband met haar energievisie, heb ik maandag begrepen? Dan moeten er ongetwijfeld al harde afspraken over gemaakt zijn. Ik ben benieuwd hoe die eruitzien.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): In de krant De Tijd van 5 oktober waarschuwde stroomnetbeheerder Elia voor het mislukken van de kernuitstap indien er niet vlug een energieplan op tafel ligt. We voelden toen aan dat het ontbreken van een energieplan heel wat gevolgen zou hebben voor heel wat sectoren.

Tussen 2022 en 2025 moeten immers alle zeven kerncentrales in Doel en Tihange worden stilgelegd. Elia zou voor volgende zomer moeten weten voor welke scenario's van kernuitstap de politiek nu eindelijk definitief kiest, zodat ze

tijdig de nodige aanpassingen aan de kabelinfrastructuur kan uitvoeren. Op 10 juni 2015 werd er kamerbreed een tekst aangenomen betreffende het komen tot een energievisie en een energiepact en de rol daarin van het Vlaams Parlement. In deze tekst werd opgeroepen "om zo snel mogelijk samen met de federale en andere gewestregeringen een traject met doelstellingen, bouwstenen, werkdomeinen en processen af te spreken waarvoor een gezamenlijk gecoördineerde energievisievorming noodzakelijk geacht wordt".

Minister, kunt u een stand van zaken geven van het Vlaamse en federale energiepact? Wanneer denkt u hiermee te landen?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): In deze commissie hebben we al verschillende keren besproken dat er dringend nood is aan een onderbouwde, brede en duidelijke, langetermijnenergievisie en een bijhorend energiepact. Daarover bestaat een kamerbrede consensus in het parlement en ook u onderschrijft dit, minister. Zoals al aangekaart door de collega's: in 2015 hebben we met de diverse partijen hier een resolutie gemaakt.

Op 13 januari 2016 kregen we een stand van zaken van de voormalige minister van Energie en werd het traject uit de doeken gedaan. Daarbij werd duidelijk dat de minister niet langer wachtte op een interfederaal energiepact om in Vlaanderen actie te ondernemen. U toonde dat aan met de akkoorden die u sloot met Brussel en Wallonië. Met het initiatief rond Stroomversnelling gaf u het startschot voor een vernieuwde dynamiek. Ondertussen hoeven we uiteraard niet bij de pakken te blijven zitten. U hebt een Zonneplan gelanceerd, en binnenkort volgt het Windplan.

Wat is de stand van zaken van de energievisie en het energiepact in Vlaanderen? Wat zijn de concrete stappen die de komende maanden gezet zullen worden? Hoe worden parallelle initiatieven zoals het Renovatiepact, het Windplan, het Zonneplan en andere mee ingekanteld en/of betrokken in de brede energievisie?

Met Stroomversnelling gaat u samen met 150 burgers op zoek naar de beste ideeën om tot een energietransitie in Vlaanderen te komen. Er wordt echter geen melding gemaakt van concrete doelstellingen. Is het de bedoeling dat hier reeds becijferde doelstellingen uit voortkomen die Vlaanderen tot en met 2050 zou moeten nastreven?

Wat is de concrete timing van Stroomversnelling? Eerder vernoemde u eind dit jaar als eindpunt. Gaat u daarna dit document bespreken met de federale overheid en andere deelstaten of komt het eerst in de commissie?

Hebt u zicht op het traject dat de federale overheid aan het doorlopen is? Naar de overige deelstaten moet ik niet meer vragen. Dat is gisteren afgesloten. De vraag naar de trajecten met de federale overheid is misschien een overbodige vraag, met hetgeen we daarnet besproken. We vertrekken vanuit de gewesten, en tegen de federale overheid zeggen we: dit hebben we nodig qua productie. Ook belangrijk is dat – zoals de heer Danen aankaart – Elia tegen 2017 een beslissing wil over het nucleair park. Anders krijgen we problemen om tijdig een transitie uit te voeren. Ik wil ook nog even meegeven dat de Belpex-prijs gisteren op 58 euro per megawattuur stond, omdat het onderhoud op Tihange 1 langer duurt, maar vooral omdat er in Frankrijk een probleem is. Interconnectiviteit is wel leuk om mee te geven in de energievisie, maar als er daar geen stroom is, zal er bij ons ook geen stroom zijn.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Daarmee dat het Frankrijk is, mijnheer Gryffroy, waarmee er interconnectiviteit is.

Maar goed, we hebben al heel wat van de elementen bij de vorige vragen aangeraakt, vooral in verband met de samenwerking met Wallonië. We hebben een conceptnota van een Vlaamse energievisie in navolging van de resolutie die hier werd goedgekeurd.

Zeer snel na mijn aantreden heb ik het project Stroomversnelling opgestart, dat de roepnaam is voor een traject naar een Vlaamse energievisie. We hebben elkaar allemaal gezien op 16 juni. Ik was blij om daar een aantal collega's te verwelkomen.

Ondertussen is de opdracht gegeven om vijf verschillende technische werkgroepen op te starten. In de werkgroepen Energie-efficiëntie, Hernieuwbare Energie, Flexibiliteit, Financiering en Governance zullen meer dan veertig verschillende partnerorganisaties deelnemen aan inhoudelijke discussies, deze kunt u raadplegen op de website www.stroomversnelling.vlaanderen. De werkgroepen Energie-efficiëntie en Hernieuwbare Energie zijn reeds samengekomen. De werkgroep Financiering komt aanstaande maandag voor de eerste keer samen, en de werkgroepen Flexibiliteit en Governance zullen weldra worden opgestart. De bedoeling is niet dat deze visie een document van 150 bladzijden wordt dat ergens in een kast terechtkomt. Maar het is wel de bedoeling om een naslagwerk te hebben dat de huidige Vlaamse Regering, maar ook de toekomstige Vlaamse regeringen kunnen gebruiken bij het bepalen van hun energiebeleid.

De scope is helemaal niet 2020. We hebben doelstellingen 2020, we weten waar we moeten geraken tegen 2020. Maar de visie die we moeten ontwikkelen gaat inderdaad naar 2030, 2040, 2050.

Collega's, het pad naar 2020 is duidelijk. Ik heb het Zonneplan al naar voren gebracht in de Vlaamse ministerraad, op 8 juli. Ik kom binnenkort met het Windplan, waarvoor ik op dit moment alle nodige contacten leg en gesprekken voer om te bekijken op welke manier we het meest efficiënt vooruitgang kunnen boeken en niet naar een Fast Lane, maar een Fast Fast Fast of Very Fast Lane kunnen gaan. Ik kom ook met een Warmteplan, waarvoor er volgens mij ook nog een aantal mogelijkheden bestaan.

Het komt er ook op aan om na te denken wat er na 2020 moet gebeuren. U zegt dat we al herverdelingen moeten doen voor 2030. We moeten echter ook naar de toekomst kijken en nagaan waar we met Vlaanderen willen staan op het vlak van energie. Dat moet richtinggevend zijn. Ik kan het heel gedetailleerd maken, maar dan zal ik geen rekening houden met een aantal ontwikkelingen. Het zal met andere woorden een dynamisch plan moeten zijn, dat regelmatig opnieuw moet kunnen worden geanalyseerd en bijgestuurd. Ik denk niet dat het realistisch is om nu een grote bijbel te maken die alles omvat, vastlegt en bepaalt. Vlaanderen moet wel een actieplan opmaken dat concrete beleidsacties vooropstelt.

Ik heb met minister Furlan en minister Fremault afgesproken dat we van elkaar kunnen leren. Zij moeten hetzelfde doen. Ze moeten in Wallonië en Brussel hetzelfde verhaal opbouwen om dan finaal, zoals ik daarnet zei, met de gewesten tot een antwoord te kunnen komen op de vraag: waarvoor zijn wij bevoegd? Daarover bestaat bij de mensen namelijk soms heel wat onduidelijkheid. Over een aantal zaken heb ik mijn persoonlijke mening – die ik overigens ook al heb geuit, bijvoorbeeld over kernenergie. Ook mijn partij heeft daarover een mening. Maar dat wil niet zeggen dat dat de mening van de Vlaamse Regering is. We zijn er namelijk niet eens voor bevoegd. Ik kan daarover dus geen grote officiële uitspraken doen, maar wel meer informele.

Zo kom ik tot het laatste luik, waarin ik ervan uitga dat minister Marghem samen met de gewesten haar energiepact opstelt. Aangezien er bevoegdheden zijn op het vlak van hernieuwbare energie bij de gewesten en er nog een aantal andere

bevoegdheden bij het federale niveau zitten, zal het erop aankomen om constructief samen te werken om tegen volgend jaar tot resultaten te komen. Ik ben het trouwens met de gedelegeerd bestuurder of CEO van Elia eens dat dit volgend jaar moet gebeuren.

We zullen uiteraard de resultaten van de stroomversnelling en de resultaten van onze eigen energie- en klimaattop die wij houden op 1 december meenemen naar het federale niveau. We hebben dit gisteren al besproken. Ik zie aan de reacties van minister Furlan dat hij nu mikt op een energiepact op het federale niveau, samen met de gewesten. De gewesten zullen daarin duidelijk een belangrijke rol spelen.

Becijferen? Ja. Maar een statisch plan maken dat alles omvat en alles berekent, lijkt mij niet realistisch, aangezien we nu eenmaal met een aantal ontwikkelingen rekening moeten houden in de komende periode.

Wat ik eerst en vooral wil doen, is de doelstellingen 2020 halen, zodat we geen euro's moeten betalen aan hetzij Wallonië, hetzij andere landen die ons moeten helpen om die doelstellingen te bereiken. Laat ons maar aan de burgers en de bedrijven, maar vooral aan de overheden duidelijk maken dat het tijd is om te doen wat moet worden gedaan, namelijk volop investeren in hernieuwbare energie. We moeten er ook voor zorgen dat ons energieverbruik naar omlaag gaat. Hoe lager het energieverbruik, hoe meer energie-efficiëntie en hoe lager onze doelstellingen hernieuwbare energie zijn. Dat vergeten we soms. We moeten inzetten op een goede communicatie naar de burgers, de bedrijven en de overheden toe. Ondertussen moeten we verder timmeren aan de energievisie.

Over één zaak zijn we het alvast eens: het wordt tijd dat we die energievisie bepalen, vastleggen en er verder naartoe werken.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord.

Ik heb eerst een opmerking in verband met het proces van de stroomversnelling. 1 december nadert snel. Twee werkgroepen hebben al eens vergaderd en drie zijn nog niet samengekomen. Permitteert u mij om te zeggen dat dat toch wat verontrustend is. Als we hier grondig werk willen leveren – en dat is echt nodig in dezen – heeft het toch enige voorbereiding nodig, zeker indien we, zoals u zegt, naar een beknopte energievisie gaan.

De sector verwacht wel degelijk grondig werk en heeft daarop ook recht. Dat geldt niet alleen voor de sector, maar ook voor alle gezinnen en bedrijven in Vlaanderen.

Op www.stroomversnelling.vlaanderen zijn wel een aantal heel mooie video's terug te vinden, maar voor de rest is daar heel weinig informatie te vinden. Er zijn geen verslagen van de vergaderingen, en de samenstelling van de werkgroepen kun je er evenmin vinden.

Minister, wat is per werkgroep de samenstelling? Wie trekt dat, wat zijn de agenda's?

Ik hoop dat die werkgroepen snel van start kunnen gaan. Op 1 december verwachten wij echt wel een en ander van deze werkzaamheden.

U hebt gelijk: het werk zal hoe dan ook niet af zijn op 1 december, om verschillende redenen. Maar we moeten er ook voor zorgen dat er enige robuustheid zit in het werk dat daar naar voren wordt gebracht. In de visie die wij vanuit

Vlaanderen naar voren brengen, moet een robuustheid zitten die zekerheid geeft aan investeerders. Grote en kleine investeerders moeten de zekerheid hebben dat hun investering om de doelstelling voor 2030, 2040 en 2050 te halen ook effectief in een juist en correct kader kan gebeuren.

Als we daar een eeuwigdurende werkzaamheid van maken, met telkens opnieuw het ter discussie stellen van een aantal uitgangspunten, zijn we niet goed bezig. Ik hoop dus dat u zo'n robuuste visie naar voren kunt brengen op 1 december, en dat we die dan ook hier in dit parlement kunnen bespreken.

U hebt niet geantwoord op mijn vraag of we vanuit Vlaanderen een appel kunnen richten tot die andere overheidsniveaus. Op welke manier gaan we dat aanpakken? Het is belangrijk dat wij zeggen wat we verwachten van bijvoorbeeld de federale overheid en van de lokale besturen. We moeten ook daarover een visie formuleren, zodat we samen met die andere overheidsniveaus en andere deelstaten een zo groen mogelijke energieproductie en een zo energie-efficiënt mogelijk energiesysteem kunnen opbouwen.

Minister, ik verwacht dus eigenlijk iets meer dan wat u nu hebt geschetst. Ik hoop dat u nog één of meerdere tandjes kunt bijsteken. Ik heb er alle vertrouwen in dat u dat nog kunt doen.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik doe ook een pleidooi om meer transparantie tentoon te spreiden, onder andere op de website. Zo zou men daar de verslagen van de werkgroepen kunnen publiceren, zodat we ten minste weten wat daar gezegd is.

Minister, is er nu overleg geweest met minister Marghem? Is zij ook bereid om volgend jaar te landen met een energiepact of energievisie? Minister, ik herinner u eraan dat uw voorganger en ook sommige van uw collega's die nu nog minister zijn in commissievergaderingen hebben gewezen op de – hoe zal ik het eufemistisch uitdrukken? – niet altijd bijzonder constructieve houding van het federale niveau als het op energie aankomt.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik kan mij in grote mate aansluiten bij wat de heer Bothuyne zegt. Ik moet dat dus niet herhalen.

Minister, u kunt soms zeggen dat we ongeduldig zijn. Maar dat komt doordat we al sinds 2003 rondlopen met het probleem van energievisie-energiepact. We zijn inderdaad ongeduldig, maar we willen ook iets hebben dat stevig onderbouwd is.

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (sp-a): Ik sluit mij aan bij wat mijn collega's zeggen over het probleem dat dreigt te ontstaan. Ik waardeer de ambitie om ambitieus te zijn inzake energievisie en inzake hernieuwbare energie en investeringen daarin. We weten allemaal dat we dat nodig hebben. Maar er bestaat natuurlijk wel een onvoorstelbare discrepantie tussen die ambitie aan de ene kant en aan de andere kant het federale getalm van minister Marghem om de knopen door te hakken rond wat er gebeurt met de nucleaire energie. In een land met een structurele overcapaciteit in elektriciteitsproductie blokkeert het ene vandaag het andere. En het ene schrikt ook de investeerders af in het andere. Minister, gaat u nu, al dan niet samen met de andere regio's, klaar en duidelijk die boodschap naar minister Marghem brengen? Zal de Vlaamse Regering u daarin steunen, om dat af te dwingen? Want als daarin geen keuzes gemaakt worden, zal uw hele Stroomversnelling snel een dode rivier worden.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Minister, u hebt de context perfect geschetst. Met betrekking tot de bezorgdheden van de heer Bothuyne en het kader voor de kernuitstap dat hij schetst, moeten we inderdaad verder werk maken van die Stroomversnelling. Uiteraard heb ik er alle vertrouwen in. Ten andere, collega's, mijn partij heeft bij monde van mezelf eind deze zomer een opstapje naar een energievisie geschetst, om aan te duiden dat het alvast mogelijk is. Het is inderdaad zaak om verder, zowel met de industrie als met de burgers, de handen in elkaar te slaan en te bekijken hoe we de lasten en de lusten van deze transitie onder elkaar moeten verdelen.

Wij moeten ons stilaan warmlopen en erover nadenken hoe wij de invulling van die scenario's zien, om dan op het gepaste moment, liefst op de Stroomversnelling zelf, met de burgers in dialoog te treden.

Minister, we zitten goed op schema. Maar misschien kunt u mijn collega's geruststellen dat het niet alleen praat maar ook daad is.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik ben ontroerd! Ik ben ontroerd omdat mijn collega's zo massaal, als één blok, achter mij staan om nog ambitieuzer te zijn, om nog communicatiever te zijn, om nog richtinggevender te zijn! Ik wil wel, jongens en meisjes. Maar ik ben in de maand mei jullie nieuwe energieminister geworden. Ondertussen wordt alles opgestart, gaat alles met een sneltreinvaart vooruit. Ik sta stomverbaasd als de heer Bothuyne mij vraagt wat ik ga doen ten aanzien van de andere overheden. Mijnheer Bothuyne, er kan bijna geen dag voorbijgaan of ergens in een gemeenteraad in Vlaanderen wordt een burgemeester of een schepen ondervraagd over het Zonneplan van Tommelein, het Laadpuntenplan van Tommelein. Allez, ik wil wel, hé! Als de gemeenten nu nog niet weten waarmee we bezig zijn, dan hebben zij een probleem, niet ik. Niet ik! Het is duidelijk dat ik een communicatie gevoerd heb over wat er wordt verwacht van de overheden: van de lokale overheden, van de provinciale overheden, van de Vlaamse overheid en ook van de federale overheid.

Mijnheer Tobback, ik ga vanuit deze positie wel niet zo ver om mijn homoloog op federaal niveau de les te spellen over wat zij al dan niet moet doen. Ik heb trouwens, zoals u ook, partijgenoten in het federale parlement, die daarin hun verantwoordelijkheid moeten opnemen en die de minister moeten interpellieren. Minister Marghem weet zeer goed wat ik wil, wat mijn collega's willen. Wij vinden, en ik vind, dat wij eerst en vooral voor onze eigen deur moeten veggen. Ik heb geen les te spellen over wat mijn federale collega moet doen, als wij in Vlaanderen zelf onze doelstellingen op het vlak van hernieuwbare energie niet behalen. U hebt gelijk: een aantal beslissingen die op het federale niveau zouden kunnen worden genomen, zouden een invloed kunnen hebben op wat wij hier moeten doen. Dat geef ik toe. Ik zal daar niet blijven bij stilstaan. Ik geef één boodschap – en die boodschap heb ik ook in mijn eerste antwoord gegeven –: de prioriteit is onze doelstellingen inzake hernieuwbare energie te halen: zon, wind, warmte. Ik heb het duidelijk over die inspanningen gehad in de maanden juni en juli, onmiddellijk nadat ik minister was geworden.

Ondertussen weten wij dat de biomassacentrale in Gent niet doorgaat. Ik heb een aangepast energieplan aan de Vlaamse Regering voorgelegd, dat goedgekeurd is. We weten wat we moeten doen. We weten dat we het ons een stuk makkelijker kunnen maken als we energie-efficiëntie blijven promoten, en blijven zeggen aan de mensen dat ze moeten isoleren, dat ze hun dak moeten isoleren, dat ze dubbele beglazing moeten steken, dat ze ervoor moeten zorgen dat ze een zonneboiler plaatsen. We stimuleren dat op volle basis.

Nu komen we natuurlijk aan de discussie: 2020 is een eerste punt, de stroomversnelling op 1 december in het klimaat- en energieplan is een momentopname, maar ik wil dat dat in de loop van de volgende jaren bijgestuurd en aangepast wordt en dat dat geen groot plan is dat iedereen fantastisch vindt en dat dan in de onderste lade van de kast belandt. Daar heb ik mijn bekommernissen over geuit. Ik wil een realistisch plan, maar ik wil ook een geactualiseerd plan, waarbij we heel concrete acties kunnen ondernemen om verdere stappen te zetten. Dat is voor mij de Stroomversnelling. De Stroomversnelling is geen momentopname. Voor een situatie waarin het op 1 december 'wow' moet zijn, en er dan niets meer gebeurt, daar pas ik voor. Ik wil een stevige visie op 1 december, maar ik wil dat het vooral na 1 december gebeurt op het terrein.

Ik weet wat ik verwacht van de lokale en andere overheden. Ik heb minister Bellot al bij mij op het kabinet gehad. Ik heb hem al gezegd: 'Mijnheer Bellot, er zijn een aantal zaken die wij moeten oplossen op het vlak van luchtvaart, op het vlak van problemen met Belgocontrol op het vlak van windmolens.' Ik heb met hem de panelen op de zijbermen van de spoorwegen besproken. Ik heb gevraagd om te bekijken of op de stations en andere accommodaties zonnepanelen kunnen worden geplaatst. Als elke minister in dit land zijn verantwoordelijkheid op zijn bevoegdheid opneemt, dan gaan we al heel ver geraken. Ik denk dat ik in de eerste plaats mijn collega's zal moeten overtuigen, net zoals ik mijn collega Vandeput van Defensie ook al heb overtuigd. In het programmadecreet zullen maatregelen zitten die het mogelijk maken dat in de militaire kazernes, op militair grondgebied, ook installaties voor hernieuwbare energie komen, zonder onroerende voorheffing te betalen, want dat was het probleem. Ik neem die maatregelen om alle hindernissen en alle problemen weg te werken. We gaan uiteraard die website nog wat meer stofferen, maar ik wil een ding zeggen: ik doe dit met een beperkt aantal mensen in een vrij beperkte administratie. Mijn hoed af voor de mensen van de administratie van het Vlaams Energieagentschap die aan het trekken zijn aan een project voor de komende jaren dat ongelooflijk belangrijk zal zijn voor alle Vlamingen, voor alle Belgen, maar ook voor Europa.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Ik ben blij dat u het opneemt voor uw administratie en dat u heel veel goede wil tentoonspreidt, maar u loopt een beetje vast in uw eigen discours. U zegt dat u de gemeenten al een en ander hebt gegeven, dat ze al aan het spreken zijn over een zonneplan, over de laadpalen, enzovoort. Dat is natuurlijk tot 2020. Waar we hier over spreken, de energievisie, het energiepact, is op langere termijn. Wat verwacht u van die niveaus? Het is wel een belangrijke opdracht voor u als Vlaams minister om daar duidelijk over te zijn. Als u ten aanzien van de federale overheid niet duidelijk aangeeft wat u verwacht inzake hoogspanning, inzake transmissies, inzake de afbouw van de nucleaire capaciteit, dan wordt uw eigen energievisie dode letter. Ik denk dat het dus wel degelijk een opdracht is van het Vlaamse niveau om op dat vlak ook ten aanzien van die anderen een appel te gaan doen, weliswaar met respect voor de bevoegdheid van elk ander beleidsniveau.

Ik had graag van u die transparantie naar de commissie van de partnerorganisaties die betrokken zijn bij de stroomversnelling gekregen: wie lid is van welke werkgroep, en de agenda van die werkgroepen. Ik hoop dat die informatie snel kan worden doorgegeven. De ontwikkeling van een energievisie en een energiepact is inderdaad veel meer dan communicatie. Het gaat over heel belangrijke krijtlijnen die onze investeerders in hernieuwbare energie en in energie-efficiëntie nodig hebben om hun eigen traject uit te tekenen. Het moet op 1 december wel een schot in de roos zijn. De verwachtingen zijn in dezen terecht hooggespannen. We kijken er dan ook naar uit.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik denk dat niemand gevraagd heeft dat u een ander niveau de les spelt, maar ik stel gewoon vast dat er regelmatig, als er zaken mislopen, in de commissie wel naar andere niveaus wordt gewezen. Ik zou echt willen vragen om vooruit te kijken waar het zou kunnen vastlopen. Nogmaals, het kan toch niet dat een bepaald niveau – ik heb het nu over het federale – blijkbaar obstructie blijft voeren tegen een aantal dingen die wij willen. Dan moet daar toch wel eens een duchtig woordje over worden gepraat. Ik kan niet aanvaarden dat ons plan vastloopt als gevolg van het feit dat een niveau weinig of moeilijk functioneert.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): We moeten wel opletten. Als er in 2020 of 2023 of in 2019 toch plots een probleem opduikt omtrent bijvoorbeeld energiebevoorrading, dan snapt de simpele burger niet dat wij in Vlaanderen ons best hebben gedaan, maar dat bijvoorbeeld een Marghem iets niet heeft gedaan. Dan is dat een collectieve verantwoordelijkheid. Men kan het dan wel zeer duidelijk communiceren. We kunnen bij manier van spreken evengoed het debat over onze bevoorrading hier voeren. We kunnen tegen Marghem zeggen hoe we het zien, waar volgens ons de problemen liggen, in plaats van te zeggen dat wij 'maar' verantwoordelijk zijn voor hernieuwbare energie en energie-efficiëntie. Ik herhaal: als het juist is wat in het Elia-rapport staat en er in 2025 een probleem is, dan zegt de burger dat hij geen elektriciteit heeft. Dan kunnen we wel lachen met de interconnectiviteit van Fankrijk, maar interconnectiviteit met Duitsland is ook specifiek om Duitse problemen op te lossen, en niet om ons te bevoorraden. Men blijft dus altijd met het fenomeen zitten en men kan dat niet loskoppelen van elkaar.

De voorzitter: In principe zijn de slotbemerkingen daarmee gemaakt. De vragen gaan over een materie waarover een ruim debat kan worden gevoerd. Het is niet mogelijk om in het bestek van een antwoord op een vraag om uitleg alle aspecten te behandelen. Als de vraagstellers het daarmee eens zijn, laat ik de minister nog kort reageren. (*Instemming*)

Minister Bart Tommelein: Ik wil daar zeker een debat over voeren, maar ik heb daar een heel andere mening over. Ik zal mij er altijd voor hoeden om als minister in een regering de les te gaan spellen aan ministers in een andere regering. Mijnheer Bothuyne, ik weet hoe de politiek in dit land gestructureerd is, maar in dit huis doet men, ook uw partij, alsof daar aan de overkant van de straat andere partijen zitten. Welnu, het zijn wel dezelfde politieke partijen. Zij hebben wel de verantwoordelijkheid om de minister erop te wijzen dat er een aantal zaken moeten gebeuren. Iedereen kent mijn persoonlijke mening, iedereen weet waar ik voor sta en wat ik wil bereiken binnen mijn bevoegdheden, maar het zal aan de partijen zijn om daar dan ook eens een duidelijk standpunt over in te nemen en dat dan ook eens duidelijk te maken in de Federale Regering.

Mijnheer Tobback, u voelt zich niet aangesproken. Ik weet dat u overal oppositie voert op dit moment. Ik richt me niet tot u, maar tot de coalitiepartners die van mij verwachten dat ik als Vlaams minister kordate standpunten inneem ten opzichte van federaal energieminister Marghem. Ik zal mevrouw Marghem in gesprekken en debatten, en in constructieve vergaderingen in een bepaalde richting proberen te bewegen zodat we een energiepact kunnen bereiken met de federale overheid en de gewesten. Ik pas er evenwel voor om me hier op haar verantwoordelijkheid en bevoegdheden vast te pinnen. Ik moet voluit gaan voor datgene waar ik verantwoordelijk voor ben. Ik kan wel eens opmerken dat beslissingen die zij neemt, het mij niet gemakkelijk maken om mijn doelstellingen te bereiken, maar de partijen van de meerderheid op het federale niveau en onze collega's in het federale parlement en in de Federale Regering zijn verantwoordelijk voor de beslissingen die daar genomen moeten worden. Het gaat niet enkel om mevrouw Marghem.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): De verwachting is vooral hooggespannen over onze eigen bevoegdheden en over wat we daar zelf mee willen doen in de komende decennia. Dat is de eerste opdracht, en daarom hopen we dat die werkgroepen snel en efficiënt werk kunnen leveren, zodat er een degelijk onderbouwde visie kan worden voorgesteld op 1 december.

Wat de andere bevoegdheidsniveaus betreft, is het nuttig om daar minstens over na te denken, zonder ons te wagen op het terrein van vingerwijzingen of vermaningen. Als wij een energievisie naar voren schuiven voor de sector en verwachten dat er miljoenen of miljarden euro worden geïnvesteerd om die visie te realiseren, kan dat alleen maar als er complementair op andere niveaus, namelijk op het lokale, het federale en het Europese niveau, een beleid wordt gevoerd dat dit mee ondersteunt. Als op federaal niveau morgen wordt beslist om drie kerncentrales bij te bouwen en de exploitatie van de huidige te verlengen, dan mag u uw hele beleid opdoeken. Dan hoeft het niet meer. Op dat vlak bent u ten aanzien van de sector gewoon verplicht om mee na te denken over wat de andere niveaus kunnen doen dat complementair is met wat wij in Vlaanderen kunnen en willen doen.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik noteer dat CD&V nu ook kernenergie wil promoten, maar, in alle ernst, begrijp ik dat u de federale minister niet op de vingers kunt tikken. Toch ben ik het eens met collega Bothuyne dat we niet iets op Vlaams niveau kunnen uitwerken zonder daarover te kunnen praten met het federale niveau. Ik deel uw mening dat we ze niet met de vinger moeten wijzen. Het gaat evenwel niet op om een plan uit te werken waar wij voor staan, als dat achteraf wordt tegengesproken omwille van andere, federale belangen. Dat is de moeilijkheid van een federaal land. Het zou eenvoudiger zijn in een confederaal land, maar zo is het nu eenmaal niet.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.